

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU A ZDRAVÍ SPÁCHANÉ NEDBALOSTNÍM
ZAVINĚNÍM

Dominika Komašková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Dominika KOMAŠKOVÁ
Osobní číslo:	R15M0033P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Trestné činy proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Nedbalostní zavinění v trestním právu
3. Historický vývoj právní úpravy
4. Skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním
5. Vybraná judikatura
6. Srovnání se zahraniční právní úpravou
7. Úvahy de lege ferenda
8. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2017. Praha: Leges, 2017. 976 stran. Student. ISBN 978-80-7502-236-3.
- GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 335 stran. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-652-1.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník I: komentář: § 1-139. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009. xvi, 1287 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- PTÁČEK, Radek a kol. Lege artis v medicíně. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 231 s. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. ISBN 978-80-247-5126-9.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Zdravotnictví a právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. xxxii, 453 stran. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-619-7.
- MACH, Jan, Přehled judikatury z oblasti zdravotnictví II – Odpovědnost ve zdravotnictví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 548 s. Judikatura.

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Eduard Wipplinger

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

6. února 2019

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2020

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,
LL.M.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 15. dubna 2020

Handwritten signature of Dominika Komašková in blue ink, written over a dotted line.

Dominika Komašková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Eduardu Wipplingerovi za poskytnutí cenných rad, užitečných připomínek a podnětů, které mi pomohly při zpracování této práce. Rovněž bych chtěla vyjádřit poděkování mé rodině a přátelům, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

Seznam zkratek

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Čl.	Článek
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
Např.	Například
Násl.	Následující
Odst.	Odstavec
Písm.	Písmeno
Popř.	Popřípadě
Prof.	Profesor
Resp.	Respektive
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
SlovTOPO	Zákon č. 91/2016 Z. z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.
SlovTrZ	Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.
TOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Tzv.	Takzvaný
Z. z.	Zbierka zákonov

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Nedbalostní zavinění v trestním právu.....	2
2.1. Zavinění	2
2.1.1. Zavinění u právnických osob	7
2.2. Úmysl.....	10
2.3. Nedbalost	12
2.3.1. Nedbalost vědomá.....	12
2.3.2. Nedbalost nevědomá	13
2.3.3. Hrubá nedbalost	14
2.4. Konstrukce skutkových podstat trestných činů dle zavinění.....	14
3. Historický vývoj právní úpravy	16
3.1. Právní úprava před rokem 1852.....	16
3.2. Právní úprava v období let 1852 - 1950.....	17
3.3. Právní úprava v období let 1950 - 1961.....	20
3.4. Právní úprava v období let 1961 - 2008.....	21
3.5. Právní úprava od roku 2009.....	22
4. Skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním	25
4.1. Usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ).....	25
4.2. Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ).....	28
4.3. Ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ).....	32
4.4. Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TrZ).....	35
4.5. Ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TrZ).....	38
4.6. Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TrZ)	40
5. Vybraná judikatura.....	44
5.1. Oblast dopravních nehod	45

5.2.	Oblast poskytování zdravotních služeb	55
5.3.	Jiné oblasti	64
5.3.1.	Oblast pracovních úrazů.....	64
5.3.2.	Další oblasti.....	65
6.	Srovnání ze zahraniční právní úpravou.....	66
7.	Úvahy de lege ferenda.....	72
8.	Závěr	75
9.	Cizojazyčné resumé	77
10.	Seznam použité literatury.....	79

1. Úvod

Cílem této diplomové práce je zpracovat rozbor stále aktuální problematiky trestných činů proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním.

V úvodu této práce se seznámíme s teoretickými aspekty nedbalostního zavinění, kde se budeme věnovat charakteristice jednotlivých forem zavinění. Nedbalostní zavinění bude s ohledem na téma diplomové práce rozebráno podrobněji.

Následně bude sledován historický vývoj právní úpravy se zaměřením na hmotné právo, zejména pak na vývoj zavinění. Poněkud netypicky si tento vývoj nerozdělíme na základě historických událostí, které bezpochyby ovlivnily obsah norem trestního práva, ale na pozadí publikace nejvýznamnějších trestněprávních kodexů.

Poté bude provedena detailní analýza jednotlivých skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví, systematizovaných v hlavě první trestního zákoníku, spáchaných nedbalostním zaviněním. Rozbor bude spočívat zejména v identifikaci jednotlivých obligatorních znaků a opomenuty nezůstanou ani kvalifikované skutkové podstaty uvedených trestných činů.

V návaznosti na to, se budeme zabývat praktickými dopady aktuální právní úpravy, a to zejména ve vztahu k rozhodovací praxi soudů. Zaměříme se na vybrané oblasti práva, kde vymezíme jednotlivé pojmy a principy. Konkrétními sférami, které budou s ohledem na téma diplomové práce vybrány, jsou oblast dopravních nehod a oblast poskytování zdravotních služeb. Poté budou pouze nastíněny další možné oblasti, kterým však s ohledem na rozsah práce nebude věnována větší pozornost.

V kapitole šesté bude provedena komparace právních úprav České a Slovenské republiky, v rámci sledované problematiky.

Na závěr této diplomové práce bude zařazena kapitola Úvahy de lege ferenda. Ta bude obsahovat vlastní názor autorky a komplexní zhodnocení předmětné problematiky.

2. Nedbalostní zavinění v trestním právu

Jedním z ústředních pojmů této práce je nedbalost, resp. nedbalostní zavinění. Proto je nutné se s tímto pojmem seznámit a pochopit jeho význam a postavení v trestním právu.

Nedbalost je jednou z forem zavinění, které je z hlediska konstrukce skutkové podstaty trestného činu jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu. Fakultativně se u určitých skutkových podstat mohou vyskytovat i jiné subjektivní znaky, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu ke spáchanému trestnému činu. Těmito dalšími znaky bude např. pohnutka (*motiv*) nebo cíl (*záměr*) pachatelova trestného jednání. Zmíněné znaky subjektivní stránky trestného činu jsou však na rozdíl od zavinění, jak již bylo uvedeno, znaky fakultativními. To znamená, že se nutně nemusí vyskytovat v každé skutkové podstatě. Nutnost jejich splnění nastává až v případě, kdy příslušná skutková podstata sama vyžaduje, aby byl trestný čin spáchán s určitou pohnutkou nebo záměrem.¹

2.1. Zavinění

Pojem „zavinění“ se někdy užívá jako synonymum pojmu „vina“. Toto je však přinejmenším velmi nepřesné. Termínu „vina“ je přisuzován širší význam. Nejčastěji se jím označuje fakt, že došlo ke spáchaní trestného činu ve spojitosti s osobou, jež je označována za pachatele tohoto trestného činu a má za něj nést odpovědnost. Dále se s tímto pojmem můžeme setkat v rámci trestního práva procesního. Konkrétně v ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu (*zásada presumpce neviny*) je zakotveno, že na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, je třeba hledět jako na nevinného, dokud není vina vyslovena pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu. Zde tedy tento pojem reprezentuje souhrn podmínek trestní odpovědnosti a je nutné jej odlišit od užšího pojmu „zavinění“, který představuje pouze jednu z podmínek nutných k tomu, aby bylo možné mluvit o vině osoby, která jej spáchala.²

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 229

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 stran. ISBN 978-80-7552-358-7. str. 180

Zavinění, jakožto znak obligatorní, je nezbytnou složkou pro naplnění kterékoli skutkové podstaty trestného činu.

Právní slovník definuje zavinění jako vnitřní, psychický vztah pachatele k vlastnímu protiprávnímu jednání a k výsledku tohoto jednání. Dále uvádí, že je založeno na dvou prvcích, z nichž prvním je prvek poznání (*prvek rozumový, intelektuální*) spočívající v jisté vědomosti a předvídání možného výsledku a druhým prvkem je prvek vůle (*prvek volní*). K tomuto doplňuje, že subjekt svou vůli může projevit nejen tím, že něco chce, ale také tím, že je s něčím srozuměn.³

Z hlediska vztahu zavinění a odpovědnosti rozlišuje právní teorie odpovědnost subjektivní, která předpokládá zaviněné porušení právní povinnosti a odpovědnost objektivní, což je odpovědnost za protiprávní stav či nepříznivý výsledek. Pro úplnost lze dodat, že u objektivní odpovědnosti je možné dále rozlišovat, zda je přípustná liberace, či nikoliv. V takovém případě se bude jednat o absolutní objektivní odpovědnost.⁴

České trestní právo však vychází ze zásady důsledného uplatňování odpovědnosti za zavinění. Šámal označuje tuto zásadu za jeden ze základních kamenů, na kterých je postaven pojem trestného činu.⁵ To lze dovést zejména z ustanovení § 13 odst. 2 TrZ, které říká že „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti*“.⁶ Z tohoto ustanovení tedy jednoznačně vyplývá, že k trestní odpovědnosti nestačí pouze, aby určitý nepříznivý následek nastal, ale aby jej osoba, která za něj má být odpovědná, také zavinila. Nezaviněné následky se tudíž pachateli nepřičítají a objektivní odpovědnost je v rámci českého trestního práva vyloučena.

Jak již bylo předestřeno výše, zavinění je vybudováno na dvou prvcích. Šámal tyto prvky, v terminologické shodě s Jelínkem, označuje jako složku vědění a složku vůle.

³ HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. str. 1383

⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 335 stran. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-652-1. str. 202

⁵ HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. str. 1386

⁶ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Složka vědění, jakožto složka intelektuální, zahrnuje vnímání objektivního světa pachatelem, tedy odraz předmětů a jevů za pomoci smyslových orgánů člověka. Současně zahrnuje i představu předmětů a jevů, které pachatel vnímal již dříve, nebo ke kterým dospěl úsudkem, na základě svých znalostí či zkušeností. Při takovémto usuzování jsou možné různé stupně tohoto vědění. Některé skutečnosti se pachateli budou jevit pouze jako možné, vyšším stupněm vědění bude, když bude pachatel určitou skutečnost považovat za pravděpodobnou a nejvyšším stupněm vědění pak bude, když pachatel považuje jiné skutečnosti za jisté. Například pachatel, který se rozhodne usmrtit poškozeného tím, že jej zasáhne několika výstřely střílnou zbraní do prsou, nemůže s naprostou jistotou vědět, že ho usmrtil, na rozdíl od pachatele, který zcela oddělí hlavu poškozeného od jeho těla sekerou. Složka volní pak zahrnuje aktivní kladný vztah k zamýšleným skutečnostem na podkladě znalosti určitých rozhodných okolností. Aktivní vztah k zamýšleným skutečnostem je vyžadován proto, že vůle musí podněcovat jednání pachatele. Nepostačuje tedy jen jakýsi pasivní přístup, který se neprojeví v jeho jednání. Rovněž nebude stačit projevená vůle kupříkladu slovně, kdy pachatel vysloví své přání smrti určité osoby, avšak neučiní k tomu žádný konkrétní akt. Kladný vztah zde musí být z toho důvodu, že vůle směřuje k vyvolání rozhodných skutečností vlastním jednáním. Kladný vztah tak lze spatřovat nejen u chtění, ale i u srozumění, které provází činnost směřující k následku.⁷

Rozhodným okamžikem pro to, zda je jednání zaviněné, bude doba činu, jelikož představy, vědomosti a vůle pachatele, nejsou-li dány v době činu, nemají pro zavinění význam. Například pro posouzení privilegované skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 TrZ nebude rozhodné, zda matka dítěte byla již předem rozhodnuta dítě po porodu usmrtit, jestliže v době činu bylo rozhodující rozrušení způsobené porodem. V zásadě stejně, je třeba přistupovat i k posuzování spoléhání se pachatele, že neohrozí zájem chráněný trestními předpisy u nedbalostních trestných činů, tedy dle situace, jak se jevila v době činu a nikoliv až podle toho, co později vyšlo najevo.⁸

Další otázkou je, ke kterým skutečnostem se zavinění vztahuje. To lze dovodit z ustanovení § 15 a § 16 TrZ, které ve svém textu stanovují, že se zavinění

⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 211

⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 212

vztahuje k „porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem“, a to „způsobem uvedeným v trestním zákoně“.⁹

Lze tedy shrnout, že zavinění se vztahuje na průběh pachatelova činu, jež se projevil v objektivní realitě a odpovídá znakům skutkové podstaty trestného činu, jak je vymezen v trestním zákoně. K těmto znakům skutkové podstaty postačí, pokud zná pachatel fakta a má alespoň určitou laickou představu o hodnotách a zájmech chráněných trestním právem, stejně jako o společenském obsahu skutkových okolností.¹⁰

Pokud by skutková podstata trestného činu obsahovala znak, který je právním pojmem, tedy pojmem vyžadující právní hodnocení, právní vztah nebo právní institut, je z hlediska zavinění potřebné, aby se vztahovalo i na tento znak. V takovémto případě hovoříme o tzv. normativních znacích skutkové podstaty trestného činu. Ostatní znaky se označují jako deskriptivní, neboli popisné znaky. Pachatel nemusí rozumět přesnému právnímu významu nebo znát právní definici daného normativního znaku, jako je například „úvěrová smlouva“ či „veřejná listina“, opět bude dostatečné, pokud má pachatel alespoň obecnou představu o jejich obsahu.¹¹

Nejvyšší soud ČR k této problematice judikoval, že k trestní odpovědnosti pachatele u trestného činu, jehož skutková podstata je vymezena tzv. normativním znakem, postačí, věděl-li o rozhodných skutkových okolnostech naplňujících tento znak a tedy k závěru o jeho vině není podstatné, znal-li v době činu přesný právní význam tohoto normativního znaku, kterým byl v tomto konkrétním případě pojem „státní hranice“.¹²

U tzv. ohrožovacích trestných činů stačí, zahrnuje-li zavinění možnost poruchy objektu a není třeba, aby se vztahovalo na poruchu samotnou. Například k naplnění skutkové podstaty trestného činu uvedeného v ustanovení § 272 TrZ, tedy obecného ohrožení, bude dostatečné, aby pachatel způsobením požáru

⁹ § 15 a § 16 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 233

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 233-234

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 6 Tdo 151/2015, uveřejněné pod číslem 8/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

zamýšlel vydat lidi v nebezpečí újmy na zdraví, popřípadě smrti. Není třeba, aby zamýšlel tyto osoby skutečně zranit nebo usmrтит.¹³

Nutno doplnit, že představa pachatele nemusí přesně odpovídat výsledku jeho jednání. Skutkové podstaty trestných činů vymezují určité limity, které stanovují, do jaké míry se může představa pachatele odklonit od objektivní reality. V případě překročení těchto limitů, tedy bude-li se pachatel mýlit v podstatných rysech a bude-li absentovat zavinění k danému znaku, na který se musí vztahovat, je vyloučena trestní odpovědnost.¹⁴

České trestní právo rozlišuje dvě formy zavinění:

- úmysl (přímý a nepřímý),
- nedbalost (vědomá a nevědomá).

Platná právní úprava je tedy založena na tzv. bipartici zavinění, přičemž při každém trestném činu musí být dána jedna z forem zavinění. Jednotlivé formy zavinění budou charakterizovány v následujících podkapitolách.

Zavinění, tak jako každý znak skutkové podstaty trestného činu, je předmětem dokazování. Závěr o tom, zda je v daném případě jednání zaviněné, popřípadě v jaké formě je závěrem právním. Dokazování zavinění, jako i jiných subjektivních stavů je často obtížné. „*Okolnosti subjektivního charakteru lze často dokazovat jen nepřímo a z okolností objektivní povahy, ze kterých se dá podle zásad správného myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem.*“¹⁵ Podstatné však je, že z hlediska zavinění není možné dojít k alternativnímu závěru. Orgány činné v trestním řízení musí identifikovat, zda je skutek zaviněný a přesně zjistit formu tohoto zavinění.

¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 217

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 stran. ISBN 978-80-7552-358-7. str. 183-185

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 239

2.1.1. *Zavinění u právnických osob*

Ještě před vymezením jednotlivých forem zavinění je, dle mého názoru, nutné nastínit problematiku kolektivního zavinění u právnických osob. Před rokem 2012 bylo české trestní právo postaveno na výlučné trestní (*individuální*) odpovědnosti osob fyzických. Možnost trestního stíhání právnické osoby zavedl až zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Hlavními důvody přijetí tohoto zákona byly zejména závazky České republiky vyplývající z řady mezinárodních dokumentů, ale také potřeba regulace této problematiky vycházející ze silícího vlivu globalizace na tuzemské právo.¹⁶

Výše zmíněný zákon má povahu zvláštního vedlejšího trestního zákona, ve vztahu *lex specialis* vůči trestnímu zákoníku a je založen na koncepci tzv. pravé trestní odpovědnosti. Dle tohoto pojetí jsou podmínky trestní odpovědnosti, stejně jako podmínky ukládání sankcí, obsaženy přímo v trestním zákoníku nebo ve zvláštním předpisu o trestní odpovědnosti právnických osob. Právnické osoby jsou pak sankcionovány v rámci trestního řízení.¹⁷

Koncepce pravé trestní odpovědnosti byla jednou z řady možných alternativ, které se nabízely vzhledem k bohatým zkušenostem zahraničních států. Druhou zvažovanou variantou byla tzv. nepravá trestní odpovědnost, v současné době stále využívaná ve Švédsku.¹⁸ Tento model však zachovává individuální trestní odpovědnost fyzické osoby. Tato skutečnost má za následek, že odpovědnost právnické osoby je závislá na prokázání trestní odpovědnosti konkrétní fyzické osoby a v případě, že by se jí prokázat nepodařilo, není možné dovést odpovědnost osoby právnické. Liší se také postavení právnické osoby v rámci trestního řízení, kdy v případě druhého modelu nemá postavení obviněného, ale osoby zúčastněné, čímž jsou však oslabeny její procesní práva.¹⁹

Další možnou alternativou bylo administrativněprávní pojetí odpovědnosti právnických osob za trestné činy, které má oporu v německém právu. Zavrženo

¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona, o trestní odpovědnosti práv. osob a řízení proti nim. [online] Sněmovní tisk 285/0, VI. volební období, 2011. 138 s. [cit. 10.3.2020] str. 24-28 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 379-380

¹⁸ ČEP, David. Nad zaviněním jako základem trestného činu právnické osoby (tj. k přičitatelnosti a otázkám souvisejícím). *Právní rozhledy*. 2016, č. 15-16, s. 531-540. ISSN 1210-6410. str. 531

¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 380

bylo zejména z důvodu jiné koncepce vztahu přestupkového a trestního práva. Aplikace tohoto modelu by proto byla značně komplikovaná. Česká republika se přijetím koncepce pravé trestní odpovědnosti přidala k většině evropských států a o správnosti této volby vypovídá i fakt, že některé členské státy, dříve využívající variantu nepravé trestní odpovědnosti (např. Španělsko či Slovensko), tento model později opustily a nahradily jej pravou trestní odpovědností.²⁰

Zavedení pravé trestní odpovědnosti právnických osob bylo od počátku otázkou kontroverzní, komplikovanou a spornou. Vyplyvá to zejména ze samotné podstaty definice právnické osoby. Právnická osoba je fikcí, umělou konstrukcí, která nemá vlastní vůli.²¹

Trestní právo kontinentálního typu vždy počítalo s fyzickou osobou jako subjektem trestného činu, a tak bylo nutné vypořádat se s řadou otázek. Stěžejní pak byla otázka zavinění právnické osoby. Zavedení trestní odpovědnosti totiž zásadně narušilo tradiční dichotomii „*trestný čin - individuální odpovědnost*“, jež je, jak už bylo řečeno dříve, základním principem českého trestního práva. V neposlední řadě bylo nezbytné vypořádat se se souběhem trestní odpovědnosti osoby fyzické a právnické, jelikož v této návaznosti vyvstává další otázka z hlediska principu „*ne bis in idem*“.²²

Zákonodárce se s těmito problémy vypořádal prostřednictvím zavedení třech, zcela nových, zásad. Jsou jimi: „*zásada trestní odpovědnosti právnických osob při splnění zákonem stanovených podmínek, zásada souběžné a nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob a zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce*“.²³

Otázka trestní odpovědnosti právnických osob je tedy podmíněna splněním zákonných podmínek a vzhledem ke skutečnosti, že právnická osoba není způsobilá jednat ve smyslu trestněprávního zaviněného jednání, neboť za právnickou osobu

²⁰ ČEP, David. Nad zaviněním jako základem trestného činu právnické osoby (tj. k přičitatelnosti a otázkám souvisejícím). *Právní rozhledy*. 2016, č. 15-16, s. 531-540. ISSN 1210-6410. str. 531

²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 378

²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. 270 s. ISBN 978-80-7201-683-9. str. 28-30

²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 380-381

vždy jednají osoby fyzické, je třeba zaviněné jednání právnické osoby konstruovat na základě tzv. přičitatelnosti.²⁴

Dle této koncepce se právnické osobě přičítá protiprávní jednání, které je trestným činem dle ustanovení § 7 TOPO, byl-li spáchán v jejím zájmu popř. v rámci její činnosti a jednala-li tak osoba uvedená v ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) až d) TOPO.²⁵ Dle zmíněného ustanovení se tedy bude jednat o:

„a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat;

b) osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a);

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c);“²⁶

Přičemž v případě osob definovaných v písmenech a) až c) lze protiprávní jednání přičítat právnické osobě bez dalšího, zaměstnanci dle písm. d) je možné toto jednání přičíst byl-li spáchán na základě: *„rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou*

²⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. liv, 930 stran. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-592-3. str. 168-171

²⁵ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K trestní odpovědnosti právnických osob v ČR nejen z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství. *Státní zastupitelství*. 2017, č. 1, s. 8-20. ISSN 1214-3758. str. 11

²⁶ § 8 odst. 1 písm. a) až d) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

*nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu“.*²⁷

TOPO v odstavci třetím téhož ustanovení pak stanovuje, že není nutné zjistit a tudíž ani prokázat, která konkrétní fyzická osoba takto jednala. Dostatečné bude tedy prokázání samotného protiprávního jednání některé z výše uvedených osob, bez nutnosti zjištění její totožnosti. Užití koncepce přičitatelnosti je možné i v případě protiprávního jednání před vznikem právnické osoby nebo došlo-li k zrušení právnické osoby soudem. Stejně tak nebude rozhodné, je-li právní úkon zakládající oprávnění k jednání za právnickou osobu neplatný či neúčinný, a také je-li jednající osoba za daný trestný čin trestně odpovědná. Právnická osoba se může trestní odpovědnosti také zprostit, a to za předpokladu, že vynaložila veškeré úsilí, aby spáchání trestného činu zabránila.²⁸

TOPO neobsahuje speciální úpravu forem zavinění a proto se užije právní úprava zavinění TrZ v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 TOPO, který zakládá subsidiární použití TrZ. Vzhledem k nutnosti dovození trestní odpovědnosti na základě přičitatelnosti protiprávního jednání fyzické osoby je zřejmé, že i otázka zavinění, jakožto obligatorního znaku trestného činu, bude odvozena od této fyzické osoby. Přičemž rozhodující bude forma zavinění osoby, jejíž jednání vedlo rozhodujícím způsobem k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu.²⁹

2.2. Úmysl

Úmysl (*dolus*), jako první ze dvou forem zavinění je z pohledu míry těžší formou zavinění. Zákonodárce jej definoval v § 15 TrZ následovně:

„(1) Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel

a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo

²⁷ § 8 odst. 2 písm. b) zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. liv, 930 stran. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-592-3. str. 222-228

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. liv, 930 stran. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-592-3. str. 146

b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.“³⁰

Na základě této zákonné definice můžeme v rámci systému trestního práva identifikovat dvě formy úmyslu. Jsou jimi úmysl přímý (*dolus directus*) a úmysl nepřímý (*dolus eventualis*). U obou těchto forem je složka volní přítomna, avšak právě její odstupňování bude rozdílem mezi nimi. Zatímco k přímému úmyslu je zapotřebí, aby pachatel chtěl způsobit porušení nebo ohrožení zákonem chráněného zájmu, u úmyslu nepřímého postačí, aby byl pachatel s takovýmto porušením či ohrožením srozuměn. Z tohoto výkladu je patrné, že úmysl přímý představuje za jinak stejných okolností vyšší stupeň zavinění.³¹

Pojem srozumění dále vymezuje odstavec druhý stejného ustanovení:

„(2) Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.“³²

Toto doplnění poskytuje jakousi spodní hranici srozumění, která pomáhá odlišit nepřímý úmysl od vědomé nedbalosti. Pachatel totiž svým jednáním směřoval k jinému cíli, ale byl srozuměn s tím, že jej není možné dosáhnout jinak než tím, že dojde k nepříznivému následku a nepočítá s žádnou konkrétní okolností, která by mohla tomuto následku zabránit.³³

K naplnění skutkové podstaty dolůzních trestných činů většinou stačí jednání pachatele s nepřímým úmyslem a pouze výjimečně zákon stanoví, že je vyžadován úmysl přímý. V takovém případě je to ve skutkové podstatě výslovně vyjádřeno například slovy „s cílem“, jako je tomu v ustanovení § 316 TrZ.³⁴

³⁰ § 15 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 241-242

³² § 15 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 223

³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 stran. ISBN 978-80-7552-358-7. str. 189

2.3. Nedbalost

Jak již bylo mnohokrát předestřeno, druhou formou zavinění je nedbalost. Podstatným rozdílem mezi úmyslem a nedbalostí je, že v případě nedbalostního zavinění absentuje složka volní. To lze pozorovat i v rámci zákonné definice, kdy ustanovení § 16 TrZ stanoví, že:

„(1) Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“³⁵

Samotné jednání pachatele je přirozeně stále aktem jeho vůle, avšak chybí zde vůle ke spáchání trestného činu. Nedbalost tedy můžeme definovat jako zanedbání povinné opatrnosti pachatele, který svým jednáním způsobí nezamýšlený, z hlediska trestního práva relevantní, následek.³⁶

Trestní zákoník rozlišuje dvě formy nedbalosti. V právní nauce jsou označovány jako nedbalost vědomá (*culpa luxuria*) a nedbalost nevědomá (*culpa negligentia*).³⁷

2.3.1. Nedbalost vědomá

Vědomá nedbalost je vybudovaná na vědomí pachatele o možnosti vzniku škodlivého následku a pachatel je v daném případě schopen vyhodnotit okolnosti vytvářející možné nebezpečí pro chráněný zájem. Nepřiměřené důvody, jež jej vedly k onomu spoléhání se, že ke škodlivému následku nedojde nelze zaměňovat s omylem, což je jiný institut trestního práva.

Ač se vědomá nedbalost shoduje s úmyslem nepřímým ve složce vědění (*intelektuální*), hlavním rozdílem mezi nimi je neexistence složky volní, která je

³⁵ § 16 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 235

³⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xl, 921 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2. str. 294

u eventuálního úmyslu vyjádřena srozuměním. Tedy pachatel ví, že může způsobit nepříznivý, z hlediska trestního práva relevantní, následek, avšak jej způsobit nechce a ani s ním není srozuměn. Naopak spoléhá, že se tak nestane. Při hodnocení, zda se jedná o vědomou nedbalost či nepřímý úmysl je pak rozhodné, z jakých důvodů pachatel spoléhal, že určitý následek nezpůsobí.³⁸

2.3.2. *Nedbalost nevědomá*

Nevědomá nedbalost vychází stejně jako nedbalost vědomá ze zachování „*potřebné míry opatrnosti*“. Zatímco u vědomé nedbalosti bude předmětem zkoumání existence či neexistence „*přiměřených důvodů*“, u nevědomé nedbalosti je třeba zjistit, zda pachatel „*vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl*“.

Výše zmíněná míra opatrnosti je dána tzv. objektivním a subjektivním hlediskem. Objektivní hledisko představuje objektivní porušení určité míry opatrnosti, které může být určeno jednak zvláštními právními předpisy (např. zdravotnické předpisy, předpisy upravující silniční dopravu aj.), a jednak obecně (např. zanedbání dozoru rodiče nad dětmi, nebezpečné chování lyžaře, při kterém dojde ke zranění jiného apod.). Toto objektivní vymezení požaduje po každém zpravidla stejnou míru opatrnosti a jen výjimečně žádá opatrnost vyšší (např. od lékařů, řidičů atd.). V situaci, kdy objektivní hledisko nebude možné dovodit ze zvláštního předpisu ani z jiných obecně uznávaných pravidel chování, bude vyžadována taková opatrnost, jaká je přiměřená okolnostem a situaci.³⁹

I když bylo porušeno ono objektivní kritérium, nemusí nutně dojít k odpovědnosti za nedbalost. Výslovně to také stanovila judikatura:

„Kritériem vědomé i nevědomé nedbalosti je zachovávaní určité míry opatrnosti pachatelem, která je zpravidla charakterizována jako potřebná míra opatrnosti. Ta je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za

³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 236

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 245-246

*trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu.*⁴⁰

Subjektivní hledisko vymezuje míru opatrnosti, kterou je pachatel schopen vynaložit v dané situaci. Jde tedy o kritérium ryze individuální, které budou určovat fyzické a psychické vlastnosti pachatele (např. inteligence, vzdělání, zdravotní stav apod.), ale také okolnosti konkrétního případu (např. místo, čas, povětrnostní podmínky aj.).⁴¹

2.3.3. Hrubá nedbalost

Od roku 2010 je v rámci trestního práva vymezena hrubá nedbalost (*culpa lata*). Trestní zákoník ji definuje v ustanovení § 16 odst. 2 TrZ následovně:

*„(2) Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*⁴²

V hrubé nedbalosti nelze vidět další formu kulpózního zavinění, ale je třeba ji chápat jako vyšší stupeň intenzity nedbalosti, ať už vědomé či nevědomé. Zakotvení definice hrubé nedbalosti bylo nezbytné zejména z důvodu stíhatelnosti některých trestných činů, které lze spáchat pouze z hrubé nedbalosti, jako např. porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 TrZ), zanedbání péče o zvíře z nedbalosti (§ 303 TrZ) aj.⁴³

2.4. Konstrukce skutkových podstat trestných činů dle zavinění

Na základě závažnosti rozlišuje trestněprávní nauka tyto druhy skutkových podstat trestného činu:

- základní, jež uvádějí základní popis znaků trestného činu;

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 540/2012, uveřejněný pod číslem 5/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 247

⁴² § 16 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, trestní zákoník. [online] Sněmovní tisk 410/0, V. volební období, 2008. 318 s. [cit. 21.2.2020] str. 201-202 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

- kvalifikované, jsou tvořeny základními znaky skutkové podstaty trestného činu, ke kterému se přidávají další znaky, které typizují vyšší stupeň závažnosti;
- privilegované, které charakterizují trestné činy méně závažné než skutkové podstaty základní.⁴⁴

Pro základní skutkové podstaty platí, že nestanoví-li zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti, pak je třeba úmyslného zavinění. To vyplývá z ustanovení § 13 odst. 2 TrZ.⁴⁵

U určování formy zavinění ve spojení s kvalifikovanou skutkovou podstatou se však užije zásada uvedená v § 17 TrZ:

„K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne,

a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné, nebo

b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.“⁴⁶

Ve smyslu tohoto ustanovení se těžším následkem rozumí závažnější porušení nebo ohrožení primárního objektu, popřípadě přistoupení porušení nebo ohrožení objektu sekundárního. K těžšímu následku se tedy přihlédne v případě, že jej pachatel zavinil z nedbalosti, s výjimkou případů, kdy zákoník vysloví i zde požadavek úmyslu. Pod pojmem „jiná skutečnost“ si lze představit okolnosti, které blíže vymezují obligatorní či fakultativní znaky skutkové podstaty trestného činu. K této jiné skutečnosti se dle výše citovaného ustanovení přihlédne i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl, opět s výjimkou případů, kdy zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.⁴⁷

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 172-173

⁴⁵ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ § 17 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xl, 921 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2. str. 131

3. Historický vývoj právní úpravy

Počátky vývoje trestního práva v českých zemích je možné sledovat již ve feudálním středověku. Nelze však hovořit o systému právní ochrany neboť v počátcích raně feudálního státu bylo trestní právo, stejně jako práva jiná, značně závislé na obyčejích společnosti předstátní.⁴⁸

Hlavním úkolem vznikajícího práva, zvláště v raném feudálním období, bylo chránit především feudální soukromé vlastnictví, státní orgány a církve. Naproti tomu trestání např. vraždy bylo většinou ponecháno na svépomoci příbuzných poškozeného.⁴⁹

S vývojem společnosti se vyvíjelo i trestní právo a pozvolna u určitých deliktů začal převládat názor, že postih pachatele je zájmem nikoli soukromým, ale obecným. Vzrůstal tak jak trestní zájem státu, tak i trestní iniciativa státních orgánů.

Cílem tohoto krátkého úvodu bylo nastínit, že trestní právo, jak jej známe dnes, prošlo dlouhým a pozvolným vývojem, který sahá daleko před vznik státu. Vzhledem k rozsahu a zaměření této práce považuji za vhodné věnovat se zejména novodobému trestnímu právu, jehož základní kameny nalezneme v 18. století.

3.1. Právní úprava před rokem 1852

Tímto prvním základním kamenem byl jistě Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně z roku 1787, jehož autorem byl Josef II. Tento zákoník byl ovlivněn osvíceneckou filozofií a představoval rozhodující přelom ve vývoji trestního práva. Hlavními přednostmi josefínského trestního zákoníku byla jeho stručnost, úplnost a technická dokonalost. Tresty měly přispívat k převýchově pachatele a při jejich stanovení vycházel ze zásady úměrnosti mezi společenskou nebezpečností a přísností trestu. Stále však bylo možné uložit kruté tělesné tresty, jako např. vypalování cejchů nebo trest bití. Co je však nutné vyzdvihnout je zejména vyloučení volné úvahy soudu v rámci trestání a vyloučení analogie. Josefínský zákoník totiž obsahoval taxativní výčet deliktů kriminálních a politických (*dnes*

⁴⁸ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004. 673 s. ISBN 80-7201-433-1. str. 143

⁴⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. ISBN 80-210-4056-4. str. 3

správních) a rozdíl mezi nimi byl určen jejich společenskou nebezpečností. Dalším podstatným přínosem bylo zavedení zásad *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*. Tím byla v našem právním řádu zakotvena zásada legalitní. Josefínský zákoník z roku 1787 také stanovuje okolnosti polehčující a přitěžující, podmínky zániku trestnosti a zavádí trestnost pokusu.⁵⁰

V ustanovení § 2 tohoto zákoníku lze nalézt, že „*k provinění hrdelnímu patří zlé předsevzetí a svobodná vůle*“, což by se dalo vyložit jako předpoklad zlého úmyslu k spáchání trestného činu. Ustanovení zabývající se pojmem, který by bylo možné interpretovat jako nedbalost, však chybí.⁵¹

Dalším trestněprávním předpisem, který ovlivnil následný vývoj trestního práva prakticky až do roku 1949, byl Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803. V českém překladu byl vydán roku 1804 a skládal se ze dvou částí. První část byla věnovaná zločinům. Druhá část pojednávala o přestupcích a obě uvedené části obsahovaly také vlastní procesní úpravu. Tento zákoník ještě více rozpracoval převzaté instituty josefínského trestního kodexu. Mezi jeho hlavní přednosti patří zejména přehlednost, formulační přesnost a dostatečná obecnost. Dále zakotvoval zákoník z roku 1803 zásadu *neznalost zákona neomlouvá* a výslovně prohlásil trestnost návodu, pomoci či pokusu. Obdobně jako v josefínském zákoníku byl vyžadován zlý úmysl pachatele a byly stanoveny podmínky vylučující jeho trestní odpovědnost. Také zde stále přetrvávaly tělesné tresty, které bylo možné uložit jak za zločiny, tak i za přestupky.⁵²

3.2. Právní úprava v období let 1852 - 1950

Posledním zákonem habsburské monarchie, který se stal základem rakouského a později i československého trestního práva byl říšský Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852. č. 117 ř. z. Tento zákon byl prakticky novelou předešlého zákona z roku 1803, avšak lze v něm nalézt určité

⁵⁰ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004. 673 s. ISBN 80-7201-433-1. str. 198-199

⁵¹ Josef II. *Práva wsseobecná nad Prowiněnjmi, a gich Trestmi*. [online] Vídeň: Johann Thomas von Trattner, 1787. 297 s. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <http://provenio.net/media-viewer?rootDirectory=52&back=%2Fdocuments%2F33531#!?file=3816>.

⁵² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. ISBN 80-210-4056-4. str. 30-31

rozdíly. Prvním z nich je striktní oddělení práva procesního, které ponechal zvláštní úpravě. Další odlišností je, že kromě zločinů a přestupků rozlišuje nově také přečiny.⁵³

Pokud je možné opět něco vyzdvihnout, tak to budou zejména přesné a poměrně stručné formulace, odstupňování deliktů dle společenské škodlivosti a přesné vymezení trestů za tyto delikty.⁵⁴

Trestní zákon z roku 1852 platil nejen na našem území bez mála sto let. Je proto vcelku přirozené, že v průběhu těchto let byl mnohokrát měněn. Výraznou změnou bylo upuštění od posledních feudálních přežitků roku 1867, které se v trestním předpisu vyskytovaly. Byly zrušeny tělesné tresty a definovány nové delikty.⁵⁵

Zaměříme-li se na sledovanou problematiku, nalezneme v ustanovení § 1 požadavek zlého úmyslu.

„Ke zločinu vyžaduje se zlého úmyslu. Zlý úmysl dává se však za vinu nejen tehda, když před tím, než se něco před se vzalo nebo opominulo, anebo když se to před se bralo nebo opomijelo, zlo, jež se zločinem jest spojeno, přímo bylo rozváženo a umíněno; nýbrž i, když z nějakého jiného zlého úmyslu něco bylo před se vzato nebo opominuto, z čeho zlo, které tím povstalo, obyčejně povstává, anebo alespoň snadno povstati může.“⁵⁶

V tomto zákoně se konečně setkáváme i s pojmem nedbalosti, a to jako s jedním z důvodů vylučující zlý úmysl. V ustanovení § 2 písm. f) je stanoveno, že se nepřičítá konání nebo opominutí za zločin „*když zlo povstalo náhodou, nedbalostí anebo z neznalosti následků činu*“.⁵⁷

⁵³ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004. 673 s. ISBN 80-7201-433-1. str. 284

⁵⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. ISBN 80-210-4056-4. str. 33

⁵⁵ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004. 673 s. ISBN 80-7201-433-1. str. 284

⁵⁶ § 1 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852 [online] 1852. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁵⁷ § 2 písm. f) zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852 [online] 1852. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

V hlavě osmé, která se nazývá „*O přečinech a přestupcích proti bezpečnosti života*“ nacházíme vymezení nedbalosti jako zaviněného jednání popř. opomenutí, které je schopno ohrozit život, zdraví nebo tělesnou bezpečnost, které říká že:

„Za každé jednání neb opominutí, o němž pachatel již dle přirozených jeho následků, které každý snadno poznati může, nebo podle předpisů zvláště vyhlášených, nebo podle svého stavu, úřadu, povolání, své živnosti, svého zaměstnání nebo vůbec podle svých zvláštních poměrů může nahlížeti, že se jím může způsobiti nebo zvětšiti nebezpečství života, zdraví nebo tělesné bezpečnosti lidí, potrestán budiž každý vinník, nastalo-li z toho těžké poškození na těle (§ 152) nějakému člověku, jako pro přestupek vězením od jednoho až do šesti měsíců; ale povstala-li z toho smrt člověka, jako pro přečin tuhým vězením od šesti měsíců až do jednoho roku.“⁵⁸

Z důvodu zajištění kontinuity práva, bylo po vzniku Československa v roce 1918 dosavadní právo převzato a ponecháno v platnosti. To ovšem znamenalo, že bylo recipováno jak právo rakouské, tak i právo uherské a tento stav setrval až do roku 1950. V průběhu let bylo trestní právo několikrát alespoň částečně reformováno avšak pokusy o jeho kompletně novou kodifikaci a unifikaci překazily události roku 1939.⁵⁹

Za zmínku však stojí snaha prof. Augusta Miříčky o prosazení tripartice zavinění. Miříčka dlouhodobě kritizoval nejasnou hranici mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí. Proto také přišel s vlastním návrhem forem zavinění, které se skládalo z viny vědomé, viny nevědomé a úmyslu. Hlavní kritérium, které oddělovalo vinu vědomou a nevědomou, byl následek. Jestliže se následky předvídat dají, můžeme hovořit o vině vědomé, pokud ne, bude se v tomto případě jednat o vinu nevědomou.⁶⁰

⁵⁸ § 335 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852 [online] 1852. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁵⁹ SOLNAŘ, Vladimír et al. *Systém českého trestního práva*. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009. 157, 502, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9. str. 48

⁶⁰ MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a úpravě zákonné*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 4, 171 s. str. 84

3.3. Právní úprava v období let 1950 - 1961

Následujícím trestním kodexem byl zákon publikovaný pod číslem 86/1950 Sb. Pro tento trestní zákon bylo charakteristické opuštění rakouské právní kultury a na pozadí politické situace v Československé republice byl i právní řád ovlivněn sovětským modelem. Změnilo se i samotné pojetí trestného činu, dříve označovaného jako zločin. Zatímco předešlé pojetí bylo čistě formální, nově bylo třeba naplnit i složku materiální, kterou představovala společenská nebezpečnost. Tato společenská nebezpečnost se poměřovala s ohledem na účel samotného zákona.⁶¹

V zákoně z roku 1950 je možno spatřit množství změn oproti předešlé úpravě, jako např. zakotvení účelu trestu a mnohé jiné. Zaměříme-li se na problematiku zavinění, pak je výslovně definováno v ustanovení § 3.

„(1) Výsledek uvedený v zákoně je zaviněn úmyslně, jestliže pachatel

a) chtěl jej způsobit, nebo

b) věděl, že jej může způsobit, a pro případ, že jej způsobí, byl s tím srozuměn.

(2) Výsledek uvedený v zákoně je zaviněn z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že jej může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že jej může způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět mohl.“⁶²

O výše uvedeném rozdělení zavinění je možné říci, že je téměř shodné s dnešní úpravou. Chybí však definice srozumění a zakotvení hrubé nedbalosti.

Zákon rovněž stanovuje výslovné vyjádření trestnosti nedbalostního zavinění v § 4 odst. 1: *„Nestanoví-li zákon výslovně, že zavinění z nedbalosti je trestné, vyžaduje se k trestnosti úmyslné zavinění.“⁶³*

⁶¹ ŽATECKÁ, Eva. Vývoj trestního práva v Československu 1948-2009. In: SALÁK, Pavel, ed. a TAUCHEN, Jaromír, ed. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 194 s. ISBN 978-80-210-5086-0. str. 126

⁶² § 3 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ § 4 odst. 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Systematika zvláštní části zákona z roku 1950 je ve srovnání s dnešní právní úpravou zcela rozdílná. Trestné činy proti životu a zdraví se nacházejí až v hlavě šesté. Mezi nimi se vyskytují dvě skutkové podstaty trestných činů z nedbalosti, a to konkrétně v § 221 a § 222. Obě tyto ustanovení se týkají ublížení na zdraví z nedbalosti, přičemž druhým z nich je způsobena těžká újma na zdraví.⁶⁴

3.4. Právní úprava v období let 1961 - 2008

V pořadí pátý důležitý předpis, který ovlivnil vývoj trestního práva je zákon č. 140/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961. Účinnosti nabyl k 1. lednu 1962 a nahradil jej až dnes účinný trestní zákon.

Po přijetí nové Ústavy z roku 1960, bylo nutné rekodifikovat všechna právní odvětví tak, aby odpovídala ideologickým východiskům daných Ústavou. Nový zákon částečně přejal právní úpravu z roku 1950, stejně jako materiálně-formální pojetí trestného činu.⁶⁵

Zavinění je rozděleno na úmyslné a nedbalostní, přičemž je každému přidělen vlastní paragraf. Nedbalost je definována v ustanovení § 5.

„Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“⁶⁶

Zákon z roku 1961 v definici nedbalosti zavádí nové pojmy „porušení“ a „ohrožení“. Takto vymezená, zůstává nedbalost až do dnešního dne. Pomíneme-li doplnění ustanovení o hrubou nedbalost, můžeme konstatovat, že již v tomto zákoně bylo kulpózní zavinění definováno velmi precizně.

⁶⁴ § 221 a § 222 odst. 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ ŽATECKÁ, Eva. Vývoj trestního práva v Československu 1948-2009. In: SALÁK, Pavel, ed. a TAUCHEN, Jaromír, ed. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 194 s. ISBN 978-80-210-5086-0. str. 130

⁶⁶ § 5 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zvláštní část tohoto zákona je členěna podobně jako u předcházejícího právního předpisu. Trestné činy proti životu a zdraví se vyskytují v hlavě sedmé a nacházíme zde v § 223 ublížení z nedbalosti. V následujícím ustanovení, tedy v § 224, je upravena těžká újma z nedbalosti.⁶⁷

3.5. Právní úprava od roku 2009

Zákon č 140/1961 Sb. byl po čtyřiceti osmi letech účinnosti nahrazen současným kodexem trestního práva, zákonem č. 40/2009 Sb. Parlament České republiky jej přijal dne 8. ledna 2009 a stalo se tak po dvaceti letech od zhroucení komunistického režimu a téměř dvou desetiletích rekodifikačních prací.⁶⁸

Oproti předchozí právní úpravě zavedl zákon z roku 2009 tzv. bipartici trestných činů. Trestné činy tak rozdělil na přečiny a zločiny. Přečinem jsou podle trestního zákoníku „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“.⁶⁹ Zločiny jsou pak všechny ostatní trestné činy, které nespádají do takto definovaného vymezení přečinů. Zákoník dále v rámci totožného ustanovení rozlišuje jakousi podkategorii zločinů, kterou jsou zvláště závažné zločiny. Ty jsou charakterizovány jako „*úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let*“.⁷⁰

Změnila se také samotná definice trestného činu, kdy byl vypuštěn materiální znak. Trestným činem již není „*pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně*“⁷¹, ale „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“.⁷² Nově hovoříme o formálním pojetí trestného činu, což dle důvodové zprávy zvyšuje legalitu podmínek trestní odpovědnosti.⁷³ Tento materiální znak však nacházíme v ustanovení § 12 odst. 2 TrZ v podobě materiálního korektivu, jelikož:

⁶⁷ § 223 a § 224 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. K desátému výročí přijetí českého trestního zákoníku - máme co jsme chtěli? In: *Deset let od přijetí českého trestního zákoníku*. Praha: Leges, 2019. 586 stran. ISBN 978-80-7502-354-4. str. 14

⁶⁹ § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ § 14 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ § 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, trestní zákoník. [online] Sněmovní tisk 410/0, V. volební období, 2008. 318 s. [cit. 21.2.2020] str. 198 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

„Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“⁷⁴

Současný trestní zákoník převzal vymezení nedbalosti z předešlé právní úpravy, přičemž se tato definice prakticky nezměnila. Novinkou je však pojem hrubé nedbalosti v § 16 odst. 2 TrZ. Hrubé nedbalosti, stejně jako charakteru kulpózního zavinění a jeho forem, jsme se však již v práci zabývali v rámci kapitoly druhé.

Rozčlenění zvláštní části souvisí s významem jednotlivých, druhově určených, objektů, které jsou skutkovými podstatami chráněny. Trestné činy proti životu a zdraví se tak oproti předchozí právní úpravě nacházejí v hlavě první. Zákonodárce tím dal jasně najevo, že život a zdraví člověka jsou z hlediska trestněprávní ochrany nejdůležitějšími hodnotami.

Zároveň došlo k přepracování nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví. Tyto trestné činy jsou mnohem detailněji strukturovány a došlo k rozšíření skutkových podstat. V dnes účinném kodexu nalézáme: usmrcení z nedbalosti (§ 143), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148), šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153), ohrožení pohlavní nemocí (§155) a ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157).⁷⁵ Uvedeným trestným činům se budeme podrobně věnovat v následující kapitole.

Nelze však opomenout zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, stejně jako jeho novelu provedenou zákonem č. 183/2016 Sb., která zásadně změnila otázku rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Původní koncepce byla založena na taxativním výčtu trestných činů uvedených v ustanovení § 7 TOPO, kterých se právnická osoba může dopustit. Zákon celkem připouštěl 85 trestných činů. Zmíněnou novelou tohoto zákona byla stanovena v podstatě obecná trestní odpovědnost za všechny trestné činy uvedené

⁷⁴ § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Hlava I. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

v TrZ, s výjimkou poměrně malého výčtu těch trestných činů, které právnická osoba spáchat nemůže. Věcná působnost je dnes tedy dána negativním výčtem.⁷⁶

Tato novela přinesla i další změny, jež zásadně ovlivnily trestní odpovědnost právnických osob (např. exkulpační kritéria v ustanovení § 8 odst. 5 TOPO). Jednou z nich je také změna v předpokladech přičitatelnosti trestných činů právnické osobě. Speciální objektivní stránka je obsažena v návěti ustanovení § 8 odst. 1 TOPO, kdy: „*Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti*“⁷⁷, nikoli však jejím jménem, jak tomu bylo před účinností zmíněné novely.⁷⁸

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 384

⁷⁷ § 8 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K trestní odpovědnosti právnických osob v ČR nejen z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství. *Státní zastupitelství*. 2017, č. 1, s. 8-20. ISSN 1214-3758. str. 10

4. Skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním

V této kapitole se zaměříme na rozbor aktuální právní úpravy hlavy první TrZ, tedy skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví, jenž je možné spáchat z nedbalosti. Pro lepší přehlednost si u jednotlivých skutkových podstat nejdříve uvedeme doslovné znění těchto skutkových podstat a následně bude proveden rozbor citovaných ustanovení.

4.1. Usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt nejméně dvou osob.“⁷⁹

Trestný čin usmrcení z nedbalosti představuje jediný trestný čin proti životu, zařazený do dílu 1 hlavy první, který je možné spáchat z nedbalosti. Jak již z tohoto zařazení vyplývá, objektem tohoto trestného činu je lidský život.

Jedná se o poruchový trestný čin, jelikož je zde předpoklad smrti člověka. Tudiž pouhé ohrožení života z nedbalosti nenaplní znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu.⁸⁰

Vymezení okamžiku smrti, tak jak je dodnes vnímáno soudní praxí, nalezneme ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek z roku 1976. Pojem smrti je

⁷⁹ § 143 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1501

zde vykládán v souladu s poznatky lékařské vědy a na jejich základě, jako cerebrální smrt, tedy biologická smrt mozku. Tento stav organismu vylučuje návrat vitálních funkcí. Naproti tomu u tzv. klinické smrti i po zastavení životně důležitých funkcí, jakými jsou např. srdeční činnost či dýchání, je možná jejich obnova a proto nelze hovořit o smrti v pravém slova smyslu.⁸¹

Trestný čin usmrcení z nedbalosti je přípustné spáchat jak konáním, tak i opomenutím ve smyslu ustanovení § 112 TrZ. Toto ustanovení opomenutí definuje jako jednání, při kterém je opomenuta povinnost konat vyplývající z: „jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.“⁸²

Pachatelem daného trestného činu může být jakákoli fyzická osoba. Vzhledem ke skutečnosti, že subjekt není blíže specifikován, hovoříme o tzv. obecném subjektu.⁸³

V případě právnických osob je nutné vycházet z ustanovení § 7 TOPO, které obsahuje taxativní výčet trestných činů u kterých je trestní odpovědnost právnických osob vyloučena. Toto ustanovení trestný čin usmrcení z nedbalosti nezahrnuje.⁸⁴

Z hlediska subjektivní stránky je vyžadováno nedbalostní zavinění, což je také hlavní odlišností od ostatních trestných činů proti životu, systematizovaných v dílu 1. Zákonodárce tuto skutečnost podpořil také tím, že trestný čin usmrcení z nedbalosti odlišil terminologicky. V důvodové zprávě pak uvedl, že pojem „*usmrcení*“ bude z hlediska chápání společnosti lépe vyjadřovat skutečnost, že smrt nastala v důsledku nedbalosti pachatele.⁸⁵

⁸¹ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76, uveřejněná pod R 41/1976 tr., Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 8/1976. [online] 1976. [cit. 29.2.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojxgzpxexzugfpxi4q&groupIndex=17&rowIndex=0#>

⁸² § 112 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1505

⁸⁴ § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona, trestní zákoník. [online] Sněmovní tisk 410/0, V. volební období, 2008. 318 s. [cit. 21.2.2020] str. 247 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

Zatímco znaky základní skutkové podstaty naplní ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, kvalifikovaná skutková podstata podle odst. 2 je podmíněna vyšší měrou nedbalosti. Ta spočívá v porušení důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, povolání, postavení či funkce nebo je mu uložena ze zákona.

Příkladem takového porušení povinnosti stanovené zákonem, může být kupříkladu povinnost vyplývající ze zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu. Zmíněný zákon uvádí, že držitel zbrojního průkazu je mimo jiné povinen zabezpečit zbraň nebo střelivo způsobem stanoveným v ustanovení § 58 téhož právního předpisu. Nejvyšší soud Slovenské, toho času socialistické, republiky došel v roce 1984 k závěru, že pokud oprávněný držitel zbraně nechal ve svém bytě volně ležet nezabezpečenou loveckou zbraň, ze které poté vystřelil jeho nezletilý syn, v důsledku čehož usmrtil svou nezletilou sestru, je nutné to považovat za porušení důležité povinnosti uložené zákonem. Ačkoli se v tomto případě jednalo o porušení povinnosti stanovené vyhláškou ministerstva, konkrétně vyhlášky č. 7/1955 Ú. v. o. poľovných zbraniach a samotná kvalifikace trestného činu terminologicky neodpovídala nynějšímu ustanovení § 143 TrZ, je možné výše uvedené aplikovat.⁸⁶

Kvalifikovaná skutková podstata definovaná v odst. 3, stanovuje vyšší trestní sazbu pro případ, kdy dojde k usmrcení z nedbalosti v důsledku toho, že pachatel hrubě porušil určité zákonné normy. Ustanovení je specifikuje jako zákony o ochraně životního prostředí, zákony o bezpečnosti práce či dopravy nebo hygienické zákony. Vyžadovaná nedbalost se pak musí vztahovat nejen k smrtelnému následku, ale i k hrubému porušení zmiňovaných zákonů.⁸⁷

Hrubé porušení ve smyslu ustanovení § 143 odst. 3 TrZ je dle vyjádření Nejvyššího soudu porušení jednoho či více výše specifikovaných zákonů, jež má za následek smrt člověka a zároveň je podstatně závažnější než porušení povinnosti uložené na základě zákona ve smyslu ustanovení § 143 odst. 2 TrZ. Hrubé porušení lze usuzovat z intenzity a samotné povahy porušení daného zákona. V případě, že

⁸⁶ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 13. 11. 1984, sp. zn. 7 Tz 113/84, uveřejněné pod R 42/1986 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/1986. [online] 1986. [cit. 20.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygzpxexzugjpxi4q>

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1509

se na vzniku smrtelného následku podílelo také jednání dalších osob, je nutné zkoumat konkrétní skutkové okolnosti a posuzovat význam a důležitost jednání pachatele ve vztahu ke vzniku tohoto následku. Nejvyšší soud dále judikoval, že toto hrubé porušení musí být ve výroku odsuzujícího rozsudku specifikováno pomocí podrobného popisu skutku, obsahující též konkrétní ustanovení zákona, který pachatel svým jednáním porušil.⁸⁸

Na hrubé porušení zákona v odst. 3 navazuje kvalifikovaná skutková podstata dle odst. 4. Ustanovení odkazuje na podmínky stanovené v odst. 3 a doplňuje je o další, kterou je podmínka vzniku smrtelného následku nejméně u dvou osob.

4.2. Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.“⁸⁹

Objektem trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti je lidské zdraví, resp. zájem na ochraně lidského zdraví. To vyplývá ze samotného označení trestného činu i z pojmenování dílu 2 hlavy první, kde se tento trestný čin nachází. Trestní zákoník zde systematizoval trestné činy proti zdraví.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1304/2017, uveřejněné pod číslem 10/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na <http://www.nsoud.cz/>.

⁸⁹ § 147 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Stejně jako u trestného činu usmrcení z nedbalosti se jedná o poruchový trestný čin, který je možné spáchat konáním, nebo opomenutím ve smyslu ustanovení § 112 TrZ.⁹⁰

Poruchou z hlediska objektivní stránky však již není smrt, ale těžká újma na zdraví. Tu zákonodárce upravil v jednom z výkladových ustanovení, konkrétně v § 122 odst. 2. TrZ. Dle tohoto ustanovení je těžká újma na zdraví vymezena dvěma podmínkami. V první řadě se musí jednat jen o vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění a za druhé je zároveň některým z taxativně uvedených následků:

- zmrzačení;
- ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti;
- ochromení údu;
- ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí;
- poškození důležitého orgánu;
- zohydění;
- vyvolání potratu nebo usmrcení plodu;
- mučivé útrapy, nebo
- delší dobu trvající porucha zdraví.⁹¹

Výklad pojmu „*delší dobu trvající porucha zdraví*“ se v praxi ustálil na stav „*vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění*“ trvající po dobu asi šesti týdnů.⁹² Musí však jít o určité citelné omezení v obvyklém způsobu života poškozeného.⁹³ Výše uvedená hranice šesti týdnů však není rigidní. Trvání poruchy zdraví při těžké újmě na zdraví dle ustanovení § 122 odst. 2 TrZ může být delší nebo kratší a to zejména podle samotné povahy poruchy zdraví či příznaků, které ji provázejí.⁹⁴

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1559-1560

⁹¹ § 122 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹² HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. str. 1130

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. 2 Tzn 24/97. [online] SR 5/1997 str. 131, Soudní rozhledy, 5/1997. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzg5pxg4s7gvpxgxzrgmyq&groupIndex=106&rowIndex=0#>

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 2. 12. 1965, sp. zn. 9 Tz 30/65, uveřejněný pod R 13/1966 tr., Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 3/1966. [online] 1966. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojwzpxexzrgnpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0#>

Rozhodným bude zdravotní stav poškozeného před poruchou, resp. poškozením, jeho zdraví. Ten se přirozeně nemusí shodovat se stavem zcela zdravého člověka. Zásadní otázkou tedy bude, do jaké míry se zdravotní stav poškozeného zhoršil. Přitom není rozhodný zvláštní fyzický či psychický stav poškozeného, bez kterého by byla míra poškození jeho zdraví mírnější.⁹⁵

Posouzení, zda se v konkrétním případě bude jednat o těžkou újmu na zdraví, nebo *jen* ublížení na zdraví provádí v konečném důsledku soud na základě znaleckého posudku. Znalec je povinen podrobně vylíčit povahu a závažnost poškození zdraví či onemocnění, a to na základě skutkového popisu zranění popř. onemocnění, jeho projevů a následků. Za nedostatečný pak bude považován znalecký posudek, obsahující pouze diagnózu a délku pracovní neschopnosti. Samotné konstatování, že jde v konkrétním případě o těžkou újmu na zdraví, je závěrem právním a může jej učinit (pomineme-li v předcházejících stádiích řízení kvalifikaci skutku orgány činnými v trestním řízení) pouze příslušný soud, nikoli znalec.⁹⁶

Judikatura také dovodila, že se nemusí jednat vždy o újmu na zdraví fyzickém. Za těžkou újmu na zdraví je možné považovat také poruchu zdraví duševního, trvá-li delší dobu, popřípadě delší dobu trvající vážné duševní onemocnění. Nejvyšší soud k této problematice uvedl, že například *„posttraumatická stresová porucha je delší dobu trvající poruchou zdraví a tedy těžkou újmou na zdraví“*, avšak *„zásadně nestačí zjištění o jejím přetrvávání po relativně dlouhou dobu, ale je nutné, aby představovala velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného. Musí být spojena s takovými potížemi, které nejenže trvají delší dobu, ale poškozenému brání v obvyklém způsobu života, do něhož mu vážně zasahují tak, že se nemůže projevovat a chovat podle svých zvyklostí a obstarávat si obvyklým způsobem své životní potřeby a uspořádat své sociální poměry.“*⁹⁷

⁹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 8. 1972, sp. zn. 5 To 18/72, uveřejněné pod R 31/1973 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/1973. [online] 1973. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojxgnpxexztgfpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0#>

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1529

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 751/2017, uveřejněné pod číslem 29/2018 Sbířky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na <http://www.nsoud.cz/>.

K výše citovanému usnesení je třeba doplnit, že ne každá posttraumatická stresová porucha je způsobilá být těžkou újmou na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 písm. i) TrZ. Je nutné zkoumat, jestli trvala delší dobu ale především také to, zda se po tuto dobu projevovala jako vážná porucha zdraví. Stejně jako v případě újmy fyzické se touto otázkou bude zabývat znalec, a to konkrétně znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.⁹⁸

Subjekt tohoto trestného činu opět není nijak zvláště specifikován, a tedy pachatelem trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti může být jakákoli fyzická osoba (*obecný subjekt*). Odpovědnost právnické osoby není ustanovením § 7 TOPO vyloučena.⁹⁹

V rámci hodnocení subjektivní stránky trestného činu je vyžadováno zavinění nedbalostní, přičemž není vyloučeno spoluzaviněním jiných osob, a to ani spoluzaviněním poškozeného.¹⁰⁰

K problematice zavinění Nejvyšší soud dále judikoval, že zavinění pachatele je zapotřebí dokázat nejen ve vztahu k jeho jednání, ale i k následku a příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem. K vyslovení viny pro skutek podle ustanovení § 147 odst. 1 tedy nestačí vyslovení existence nedbalosti (v daném případě nevědomé nedbalosti) ve vztahu k neopatrnému jednání (zde způsobení požáru) a k poškození fyzického zdraví (v tomto případě popálenin na těle poškozeného), jelikož v tomto není spatřována těžká újma na zdraví. Ta byla v tomto konkrétním případě shledávána v duševní poruše, která se vyvinula v návaznosti na čin pachatele. Nedbalostní zavinění musí být tudíž prokázáno k této vážné poruše zdraví, jelikož je obligatorním znakem objektivní stránky uvedeného trestného činu.¹⁰¹

⁹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 2 To 107/2016. [online] TR 3/2017 str. 77, Trestněprávní revue, 3/2017. [cit. 20.3.2020] Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pxi4s7gnpxgxzsg4&groupIndex=3&rowIndex=0&relationType=reference&referenceType=passive&referenceName=zakladnipredpis_j&originalDocumentId=onrf6mrqga4v6nbqfzygmmjsgiwta&showLowerSectionsRelations=false&activeFacets=9676%3B11022&sortType=rank-rp&firstPage=0¤tPage=0

⁹⁹ § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1560

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 6 Tdo 320/2018, uveřejněné pod číslem 13/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

K naplnění základní skutkové podstaty postačí, když pachatel jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví.

U kvalifikované skutkové podstaty v odst. 2 lze, stejně jako u usmrcení z nedbalosti, pozorovat požadavek vyšší míry nedbalosti. Tento požadavek pachatel naplní, spáchá-li trestný čin podle odst. 1, porušením důležité povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení či funkce nebo byla-li mu uložena ze zákona.

Odst. 3 ustanovení § 147 TrZ pak definuje vyšší stupeň nedbalosti v případě hrubého porušení zákona o ochraně životního prostředí, o bezpečnosti práce či dopravy nebo hrubého porušení hygienických zákonů. Další podmínka, která musí být splněna, se týká následku těžké újmy na zdraví u nejméně dvou osob.

Závěrem lze k tomuto trestnému činu dodat, že k zahájení popř. pokračování trestního stíhání je nutné, aby poškozený udělil souhlas.¹⁰²

4.3. Ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“¹⁰³

Stejně jako v předešlém případě, je objektem této skutkové podstaty lidské zdraví. Zdraví by bylo možné blíže specifikovat jako normální, obvyklé popř. běžné, tělesné i duševní funkce organismu.¹⁰⁴

¹⁰² § 163 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ § 148 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 551

I v tomto případě lze konstatovat, že se jedná o poruchový trestný čin, neboť je předpokládáno ublížení na zdraví a je možné jej spáchat jak konáním, tak i opomenutím ve smyslu ustanovení § 112 TrZ.¹⁰⁵

Rozlišujícím kritériem mezi touto a předchozí skutkovou podstatou, tedy trestným činem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti je stupeň vlastního poškození zdraví. Zatímco v předešlém případě bylo vyžadováno způsobení těžké újmy na zdraví, nyní je nutné, aby pachatel poškozenému ublížil na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 odst. 1 TrZ.

Uvedené ustanovení definuje ublížení na zdraví jako „stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření“.¹⁰⁶

Z výše citovaného ustanovení vyplývá, že nestačí, aby pachatel poškodil zdraví jiného bez dalšího. Musí jít o takovou poruchu zdraví, která splní kumulativně tři zmíněné zákonné prvky a dosáhne tak intenzity ublížení na zdraví ve smyslu trestněprávních důsledků.

Z hlediska první podmínky, kterou je porucha zdraví nebo jiné onemocnění, se jedná změnu stavu poškozeného, která nastala v příčinné souvislosti s jednáním pachatele a neprojevuje se pouze nepodstatným zhoršením fyzických či psychických funkcí organismu. Nedostačujícími budou např. nepatrné ranky, malé oděrky, přechodná bolest či krátkodobá nevolnost. Stejně jako v případě těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti se tento změněný zdravotní stav poškozeného posuzuje vždy ve srovnání se zdravotním stavem před jeho poškozením pachatelem.¹⁰⁷

Druhým prvkem je znesnadnění obvyklého způsobu života, které netrvá pouze určitou krátkou dobu. I zde vymezila soudní praxe pomyslný mezník, která v případě ublížení na zdraví činí sedm dnů. Avšak stejně jako u předcházejícího ustanovení není tato hranice pevně stanovená. Za předpokladu, že budou naplněna všechna ostatní kritéria a bude se zjevně jednat o výraznou poruchu zdraví, lze za

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1576

¹⁰⁶ § 122 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1315-1316

ublížení na zdraví považovat i poruchu, která netrvala obecně stanovenou dobu sedmi dnů.¹⁰⁸

Znesnadnění obvyklého způsobu života se zpravidla projevuje omezením hybnosti, ba dokonce upoutáním na lůžko či stanovením jiného klidového režimu. Dále s ním může být spojena tělesná bolestivost a důsledkem může být i pracovní neschopnost. Pracovní neschopnost však sama o sobě nemusí správně reflektovat povahu a závažnost způsobené újmy na zdraví. Také proto je nutné přistupovat k vyhodnocování konkrétního případu vždy komplexně a přísně individuálně.¹⁰⁹

Třetí a poslední podmínkou je potřeba lékařského ošetření. K tomuto prvku je nutné dodat, že není rozhodné, zda k lékařskému ošetření poškozeného skutečně došlo, ale zda se u obdobných zranění popř. onemocnění obvykle provádí. Bude tedy otázkou, zda v konkrétní situaci vznikla objektivní potřeba lékařského ošetření, ať už ve formě zákroku či stanovení diagnózy.¹¹⁰

Subjektem trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti může být znovu kterákoli fyzická osoba (*obecný subjekt*) a stejně tak odpovědnost právnické osoby není ani u této skutkové podstaty ustanovením § 7 TOPO vyloučena.¹¹¹

Jak je patrné již z označení tohoto trestného činu, jedná se nedbalostní trestný čin, přičemž není vyloučeno spoluzaviněním jiných osob a to ani spoluzaviněním poškozeného.¹¹²

Ve srovnání s předešlým trestným činem, je zde základní skutková podstata trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti konstruována obdobně jako odst. 2 ustanovení § 147 TrZ. Pro naplnění jejich znaků je třeba porušit důležitou povinnost, která může vyplývat z pachatelova zaměstnání, povolání, postavení či funkce anebo mu může být uložena ze zákona.

¹⁰⁸ Výťah ze zhodnocení praxe soudů při rozhodování o trestných činech proti životu a zdraví Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85, uveřejněná pod R 16/1986 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 4-5/1986 [online] 1986. [cit. 29.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygzpxezrgzpxi4q&groupIndex=11&rowIndex=0>

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1315-1316

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1317

¹¹¹ § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1577

Na tomto místě je možná vhodné zmínit, že v případě, kdy by došlo k ublížení na zdraví z nedbalosti, avšak pachatel by při svém jednání neporušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo povinnost uloženou mu podle zákona, nedopustí se v dané situaci trestného činu. Jeho jednání by bylo správním deliktem a odpovědnost by se dovozovala na základě správněprávních předpisů.¹¹³

U odstavce druhého příslušného ustanovení pak nalézáme úplnou shodu s odst. 3 předcházejícího trestného činu s výjimkou způsobeného následku. Opět je zde podmínka hrubého porušení zákona o ochraně životního prostředí, o bezpečnosti práce či dopravy nebo hrubého porušení hygienických zákonů, a také požadavek ublížení na zdraví u nejméně dvou osob. Z důvodu nižšího stupně společenské škodlivosti se však samozřejmě liší i z hlediska trestní sazby.

I u trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti je potřebný souhlas poškozeného se zahájením, popř. pokračováním trestního stíhání v souladu ustanoveními § 163 a § 163a TrŘ.¹¹⁴

4.4. Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TrZ)

„(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1580

¹¹⁴ § 163 a 163a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 proto, že hrubě porušil zákony na ochranu veřejného zdraví.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil předpisy na ochranu veřejného zdraví.¹¹⁵

Následujícím trestným činem, kterým může být z nedbalosti ohrožen lidský život či zdraví je šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti. Již z předešlé věty je zřejmý objekt tohoto trestného činu. Je jím zájem na ochraně života a zdraví člověka před nebezpečím rozšíření nakažlivých lidských nemocí. Zákonodárce systematizoval v díle 3 hlavy první trestné činy ohrožující tyto hodnoty osob individuálně neurčených.¹¹⁶

Co je ve smyslu tohoto ustanovení nakažlivou lidskou nemocí, v souladu s ustanovením § 154 TrZ, blíže specifikuje nařízení vlády č. 453/2009 Sb. Konkrétní výčet nalezneme v příloze č. 1 tohoto předpisu. Pro ilustraci můžeme uvést například AIDS (syndrom získané imunodeficience) včetně nosičství viru HIV, tuberkulózu, SARS (těžký akutní respirační syndrom), pohlavní nemoci či salmonelózu.¹¹⁷ Toto nařízení bylo v nedávné době novelizováno a konkrétně 13. března 2020 nově k výčtu přibylo respirační onemocnění označené jako COVID-19.¹¹⁸

Na rozdíl od předchozích trestných činů je tento dokonán již způsobením bezprostředně hrozícího nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci

¹¹⁵ § 153 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona, trestní zákoník. [online] Sněmovní tisk 410/0, V. volební období, 2008. 318 s. [cit. 21.2.2020] str. 245 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

¹¹⁷ Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ Nařízení vlády č. 75/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin.

u lidí. Jedná se tedy o ohrožovací trestný čin a není nutné, aby k zmíněnému zavlečení či rozšíření skutečně došlo.¹¹⁹

Zavlečením se obvykle rozumí vyvolání nebezpečí vzniku epidemie v místě, kde se běžně daná nakažlivá lidská nemoc nevyskytovala. Pod pojmem rozšíření se ukrývá situace, kdy vznikne hromadná infekce osob tam, kde se určitá nemoc sice již vyskytovala, avšak ne v epidemickém měřítku. Pachatel může naplnit znaky této skutkové podstaty různými formami jednání. Zpravidla však půjde o porušení povinností či omezení stanovené jinými právními předpisy, které mají za úkol zamezit vzniku epidemií infekčních nemocí.¹²⁰

Pachatelem uvedeného trestného činu může být jakákoli fyzická osoba (*obecný subjekt*), ale nejčastěji se bude jednat o osobu, které jsou uloženy zvláštní povinnosti či omezení související s jejím zdravotním stavem (kupříkladu osoba v karanténě apod.), nebo osoba vykonávající epidemiologicky závažné činnosti.¹²¹

Odpovědnost právnické osoby není ani v případě této skutkové podstaty ustanovením § 7 TOPO vyloučena.¹²²

Trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti předpokládá zavinění ve formě nedbalosti, přičemž postačí i nedbalost nevědomá.

Odst. 2 uvádí v písm. a) až c) okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Konkrétně jsou jimi:

- spáchání činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy či jiné srovnatelné události;
- spáchání činu při porušení důležité povinnosti založené na základě pachatelova zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce či porušení povinnosti stanovené zákonem;
- způsobení následku těžké újmy na zdraví.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1609

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 566-567

¹²¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1609-1610

¹²² § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Následující odstavec předkládá další dvě okolnosti podmiňující použití přísnější trestní sazby, a to:

- způsobení následku smrti;
- způsobení následku těžké újmy na zdraví za předpokladu současné splnění podmínky porušení důležité povinnosti dle odst. 2 písm. b).

V případě spáchání činu dle odst. 3 jednáním, které spočívá v hrubém porušení právních předpisů na ochranu veřejného zdraví, se čin posuzuje dle odst. 4. Těmito zákony budou zejména zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, popř. další zákony týkající se hygienické a protiepidemické péče.¹²³

Za situace, kdy by toto hrubé porušení předpisů na ochranu veřejného zdraví v souvislosti se spácháním činu dle odst. 1 mělo za následek smrt minimálně dvou osob, může být podle odst. 5 pachatel potrestán odnětím svobody s horní hranicí až deset let.

4.5. Ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TrZ)

„Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“¹²⁴

Na předchozí ustanovení bezprostředně navazuje trestný čin ohrožení pohlavní nemocí. Stejně jako v případě ustanovení § 153 TrZ je chráněnou hodnotou lidské zdraví a život. Zatímco trestný čin šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti postihuje všechny nemoci specifikované v příloze č. 1 příslušného nařízení vlády, trestný čin dle ustanovení § 155 TrZ se omezuje pouze na ochranu lidského zdraví před nemocemi pohlavními.

Pohlavní nemocí ve smyslu uvedeného ustanovení se rozumí některá z obvyklých pohlavních nemocí, jako jsou *„příjice (Syphilis), kapavka (Gonorrhoea), měkký vřed (Ulcus molle) a čtvrtá pohlavní nemoc (Lymphogranuloma venerum)“*.¹²⁵

¹²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1611

¹²⁴ § 155 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1614

Šámal ve svém komentáři dále rozvádí i problematiku podřazení nemoci všeobecně známé jako AIDS, kdy uvedl, že zařazení této nemoci do kategorie pohlavních nemocí nepovažuje za správné. Hlavním důvodem je skutečnost, že AIDS se nepřenáší pouze pohlavním stykem, ale i jinými způsoby jako například transfuzí krve, infikovanou injekční stříkačkou apod. Toto onemocnění není tedy typickou venerickou chorobou.¹²⁶

Tento názor potvrdil i Nejvyšší soud ČR v rámci usnesení, kdy judikoval, že nemoc označovaná jako AIDS, tedy syndrom získané imunodeficiency, ani nosičství viru HIV nepatří mezi pohlavní nemoci, nýbrž jde o nakažlivou lidskou chorobu. V praxi bude tedy jednání pachatele, který ví, že je tzv. HIV pozitivní, a přitom nerespektuje předepsané bezpečnostní opatření při pohlavním styku kvalifikováno jako trestný čin šíření nakažlivé choroby.¹²⁷

Stejně jako u trestného činu dle ustanovení § 153 TrZ se jedná o tzv. ohrožovací trestný čin, jelikož trestně odpovědný bude ten, kdo vydá jiného nebezpečí nákazy pohlavní nemocí.

Zmíněné *vydání v nebezpečí* je třeba vykládat tak, že v zásadě postačí, aby byla jiná osoba pouze ohrožena, musí však jít o ohrožení bezprostředně hrozící. Obecně tedy půjde o ohrožení pohlavním stykem. V situaci, kdy u poškozené osoby nastane porucha, tedy onemocnění samotnou pohlavní chorobou, půjde o některý z trestných činů ublížení na zdraví dle § 145, § 146, § 147 či § 148 TrZ. Ustanovení § 155 TrZ se použije ve vztahu k shora uvedeným pouze subsidiárně.¹²⁸

Subjekt není blíže specifikován, a tak můžeme hovořit *subjektu obecném*. Z logiky věci však půjde nejčastěji o osobu, která je pohlavně přenosnou nemocí sama nakažena. § 7 TOPO se k trestnému činu ohrožení pohlavní nemocí

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1614

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1172/2005, uveřejněné pod číslem 44/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹²⁸ Výtah ze zhodnocení praxe soudů při rozhodování o trestných činech proti životu a zdraví Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85, uveřejněná pod R 16/1986 tr., Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 4-5/1986 [online] 1986. [cit. 29.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygzpxexzrgzpxi4q&groupIndex=11&rowIndex=0>

nevyjadřuje a tudíž není výslovně vyloučena trestněprávní odpovědnost právnické osoby.¹²⁹

Tento trestný čin se z hlediska subjektivní stránky naproti všem dříve zmíněným podstatně odlišuje. Nejedná se o typicky nedbalostní trestný čin. Slovní spojení *byť i z nedbalosti*, které je v daném ustanovení obsaženo implikuje, že zde připadá v úvahu zavinění dolózní i kulpózní. Při hodnocení konkrétní formy zavinění je třeba neopomíjet fakt, že se jedná o ohrožovací trestný čin, kdy pro dovození úmyslu stačí prokázat vznik nebezpečí nákazy pohlavní nemoci. Pro konstatování úmyslného zavinění bude rozhodné, zda pachatel v době soulože věděl, že trpí určitou pohlavní chorobou, kterou může pohlavním stykem poškozeného nakazit. O nedbalosti budeme hovořit pouze v případě, kdy pachatel nemá lékařem potvrzeno, že se jedná o pohlavní chorobu a bez přiměřených důvodů spoléhá, že tomu tak není.¹³⁰

Pro zahájení, popř. pokračování trestního stíhání trestného činu ohrožení pohlavní nemocí je potřebný souhlas poškozeného v souladu ustanoveními § 163 a § 163a TrŘ.¹³¹

4.6. Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TrZ)

„(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

¹²⁹ § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1615

¹³¹ § 163 a 163a zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 písm. a) proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.¹³²

Objektem posledního, typicky nedbalostního, trestného činu hlavy první je zájem na ochraně života a zdraví před závadnými potravinami a jinými předměty.

Pojmem *potravin* se rozumí veškeré poživatiny, tedy jídla a nápoje, bez ohledu na to, zda jsou jakýmkoli způsobem zpracovány či nikoli. Do této kategorie však budou spadat i přísady do poživatin, typicky zastoupeny kořením, přičemž nebezpečnost potravin může spočívat v potravině samotné nebo v nevhodném či nedostatečném zpracování. *Jinými předměty* jsou pak nepoživatelné věci, které slouží k uspokojování lidských potřeb. Zde můžeme zařadit např. kosmetické přípravky, léky, hračky, stroje a přístroje, popřípadě mnohé jiné. Nebezpečnost pro zdraví člověka, ať už těchto jiných předmětů nebo i potravin obecně, je zapotřebí posuzovat vždy s ohledem na jejich obvyklý účel a způsob jejich užívání či požívání.¹³³

Stejně jako u předchozího trestného činu je patrné, že se jedná o ohrožovací trestný čin. Za ohrožení bude považován prodej, ale i výroba nebo opatření sobě

¹³² § 157 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1619

nebo jinému za účelem prodeje, a to potravin či jiných předmětů, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví.

Pachatele text ustanovení blíže nespecifikuje, tudíž se jedná opět o subjekt obecný. V praxi to bude nejspíše osoba, která se bude zabývat obchodem s potravinami či jinými předměty. Trestněprávní odpovědnost právnické osoby není ustanovením § 7 TOPO dotčena.¹³⁴

Jak již bylo dříve předestřeno, z hlediska subjektivní stránky se jedná o nedbalostní trestný čin, který je zákonodárcem separován vůči alternativě vyžadující zavinění ve formě úmyslu v ustanovení § 156 TrZ, kterou je ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty.

Odst. 2 uvádí v písm. a) až c) okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Těmito jsou:

- spáchání činu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy či jiné srovnatelné události;
- spáchání činu při porušení důležité povinnosti založené na základě pachatelova zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce či porušení povinnosti stanovené zákonem;
- způsobení následku těžké újmy na zdraví.

Následující odstavec předkládá další dvě okolnosti podmiňující použití přísnější trestní sazby, a to:

- způsobení následku smrti;
- způsobení následku těžké újmy na zdraví za předpokladu současné splnění podmínky porušení důležité povinnosti dle odst. 2 písm. b).

V případě spáchání trestného činu ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti s následkem smrti, a to jednáním, které spočívá v hrubém porušení hygienických či jiných zákonů týkající se takových potravin nebo předmětů, se čin posuzuje dle odst. 4.

Zda v konkrétním případě došlo k hrubému porušení hygienických či jiných zákonů týkajících se takových potravin nebo předmětů, bude nutné posoudit

¹³⁴ § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

na základě okolností daného případu. Obecně jej však lze definovat jako intenzivní porušení zákonné normy popř. norem, jehož následkem bývá zpravidla způsobení těžké újmy na zdraví, nebo v nejzazším případě smrt.¹³⁵

Za situace, kdy by toto hrubé porušení hygienických či jiných zákonů týkající se takových potravin nebo předmětů, v souvislosti se spácháním činu dle odst. 1 mělo za následek smrt minimálně dvou osob, může být podle odst. 5 pachatel potrestán odnětím svobody s horní hranicí až deset let.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1626

5. Vybraná judikatura

Vzhledem ke skutečnosti, že se český právní řád řadí do kontinentálně evropského systému, je zřejmé, že judikatura není považována za pramen práva ve formálním smyslu, tak jako je tomu u systému angloamerického. Výjimku z tohoto pravidla tvoří pouze judikatura Ústavního soudu, kde Ústavní soud vystupuje jako tzv. negativní zákonodárce. V rámci této působnosti ruší zákony popř. jednotlivá ustanovení pro jejich rozpor s ústavním pořádkem. U podzákonných předpisů je důvodem pro jejich derogaci rozpor s ústavním pořádkem nebo zákonem. Část právní nauky však dnes přiznává nálezům Ústavního soudu precedenční význam. Závazný je konkrétně výrok a nosná část odůvodnění.¹³⁶

Obecné soudnictví, v rámci kterého probíhá dvoustupňové trestní řízení před soudem, je svou strukturou řazeno do čtyř článků, kdy hovoříme o soudech nižší a vyšší instance. Uvnitř tohoto systému platí tzv. závaznost instanční, dle které musí soud nižší instance respektovat názor soudu vyšší instance, jedná-li v téže věci (blíže ustanovení § 264 a § 265s odst. 1 TrŘ).

Z principu právní jistoty a požadavku předvídatelnosti lze dovodit pravidlo, že v zásadě stejné případy by se měly posuzovat stejně a obdobně obdobně. V tomto významu hovoříme o tzv. *quasiprecedenčním* charakteru judikatury.¹³⁷

I přes tuto normativní sílu vyšších soudů, zejména Nejvyššího soudu, nelze říci, že se soud nižší instance nemůže od ustálené judikatury odklonit. Pokud se však od ustálené rozhodovací praxe odchýlí, je povinen toto rozhodnutí přesvědčivě zdůvodnit.¹³⁸

Výše uvedené bylo krátkým exkurzem, týkající se některých aspektů závaznosti judikatury v České republice. I přes skutečnost, že judikatura není formálním pramenem, lze jí bezesporu přisoudit funkci pramene práva v materiálním smyslu, který vyplňuje *mezery v právu* a posiluje principy právního státu. Proto bude dále v této kapitole představena významná judikatura, která

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 57-58

¹³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 58-59

¹³⁸ KÜHN, Zdeněk, BOBEK Michal a POLČÁK Radim, ed. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006. 256 s. ISBN 80-903786-0-9. str. 40

formuje rozhodovací praxi vybraných oblastí. Jednotlivé oblasti byly vybrány zejména vzhledem ke stálé aktuálnosti případů vyskytující se v právní praxi.

5.1. Oblast dopravních nehod

První oblastí, u které budeme sledovat judikaturu, je oblast dopravních nehod. Vzhledem ke skutečnosti, že doprava jako taková, je pojmem nesmírně širokým, je přinejmenším vhodné ji rozdělit do základních skupin. I když je možné dopravu klasifikovat dle různých kritérií, pro účely této práce považují za nejvhodnější z nich kritérium způsobu jejího uskutečňování. Z tohoto hlediska je možné dopravu členit na silniční, železniční, leteckou a plavební.¹³⁹

V této části práce se však zaměříme pouze na dopravu silniční. Právě s tímto druhem dopravy se setkáváme v každodenním životě nejběžněji a není tudíž překvapivé, že silniční doprava dominuje i v rámci počtu řešených případů soudy.

Jelikož se dále budeme zabývat problematikou, která je často vymezená ve zvláštních právních předpisech je nutné uvést zde alespoň demonstrativní výčet nejzásadnějších zákonů.

Zákony, jež lze souhrnně označovat jako *dopravní zákony*, definují základní pojmy, se kterými budeme dále pracovat, a také stanovují pravidla bezpečného provozu v silniční dopravě. Jsou to zejména:

- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích;
- zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu);
- zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb.;
- zákon č. 12/1997 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích;

¹³⁹ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 19

- zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě.¹⁴⁰

Stěžejním pojmem celé problematiky je pojem *dopravní nehody*. Definici dopravní nehody nalzáme v ustanovení § 47 odst. 1 zákona o silničním provozu, které říká že: „*Dopravní nehoda je událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.*“¹⁴¹

Výklad pojmu *pozemní komunikace* podává zákon o pozemních komunikacích v ustanovení § 2 odst. 1. Dle něj je pozemní komunikace dopravní cesta, určená k užití silničními popř. jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení potřebných k zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti. V odst. 2 jsou pozemní komunikace rozčleněny do čtyř kategorií, se kterými zákon dále pracuje. Jednotlivými kategoriemi jsou dálnice, silnice, místní komunikace a účelové komunikace.¹⁴²

Lze shrnout, že dojde-li k naplnění zákonných znaků obsažených v ustanovení § 47 odst. 1 zákona o silničním provozu, je událost vzniklá v závislosti na provozu vozidel dopravní nehodou. Pro lepší přehlednost můžeme výše citovanou zákonnou definici redukovat na následující znaky:

- událost v silničním provozu - není tedy možné, označovat za dopravní nehodu událost, k níž došlo v lese, na poli či v tovární hale;
- následek ve formě újmy na životě, zdraví či majetku;
- přímá souvislost s provozem vozidla - tedy jízdou vozidla po pozemní komunikaci, přičemž není rozhodné, zda bylo vozidlo řízeno řidičem, nebo jelo bez něj.¹⁴³

Chmelík ve své publikaci věnované dopravním nehodám charakterizuje silniční dopravní nehodu jako nezamýšlenou a nepředvídanou událost v silničním provozu na veřejných komunikacích způsobenou dopravními prostředky, při které

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1510

¹⁴¹ § 47 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² § 2 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ KOPECKÝ, Zdeněk a PAVLÍČEK, Kamil. *Občan a dopravní nehoda*. Praha: Prospektrum, 1998. 198s. ISBN 80-7175-068-9. str. 8-9

dojde ke škodlivému následku na životech, zdraví nebo majetku. Dále pak uvádí, že ačkoli se jedná o událost náhlou a neočekávanou, je možné ji vzhledem k jednání účastníka provozu očekávat. Jako příklad uvádí riskantní jízdu řidiče v nepřehledném úseku za hustého provozu, kdy je možné očekávat, že řidič nehodu způsobí. K tomuto dodává, že je ohledně této předvídatelnosti potřeba pracovat s určitou mírou abstraktnosti, jelikož je téměř vždy dílem náhody, zda k dopravní nehodě skutečně dojde či nikoliv.¹⁴⁴

Právní nauka dopravní nehody člení na základě rozmanitých kritérií. Jedním z nich je charakter vzniku dopravní nehody. Z tohoto hlediska je možné je členit na havárie, srážky a jiné nehody. Havárie je dopravní nehodou, kdy nedochází ke střetu účastníků silničního provozu ani vozidla s překážkou. Příkladem havárie je například situace, kdy se dopravní prostředek převrátí na vozovce. Naproti tomu v případě, kdy dojde ke střetu účastníku silničního provozu, a to bez ohledu, zda se bude jednat o motorová či nemotorová vozidla, popř. chodce, hovoříme o srážce. O srážku se jedná i v případě střetu vozidla s pevnou překážkou či zvířím. Není-li možné konkrétní dopravní nehodu podřadit ani do jedné z těchto kategorií, lze ji zařadit do zbytkové skupiny jiných nehod. V praxi se může jednat o situace spojené například s naskakováním či vyskakovaním do jedoucího vozidla popř. vypadnutí z něj.¹⁴⁵

Příčinou vzniku dopravních nehod jsou všechny jevy, bez kterých by následek v podobě dopravní nehody nenastal. Jednotlivé okolnosti mohou být teoreticky rozděleny na subjektivní a objektivní. Subjektivní příčinou je nejčastěji selhání člověka, jakožto účastníka silničního provozu. Objektivními příčinami jsou závady na dopravním prostředku a vymezeném prostředí.¹⁴⁶

Ze statistik dopravní nehodovosti uveřejněných na internetových stránkách Policie České republiky jednoznačně vyplývá, že nejčastější příčinou vzniku dopravní nehody je selhání lidského faktoru. 80,2 % z celkového počtu 107 572 dopravních nehod zavinili řidiči motorových vozidel. Pro srovnání například počet dopravních nehod způsobených technickou či jinou závadou komunikace činil 751,

¹⁴⁴ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 183

¹⁴⁵ KOPECKÝ, Zdeněk a PAVLÍČEK, Kamil. *Občan a dopravní nehoda*. Praha: Prospektrum, 1998. 198s. ISBN 80-7175-068-9. str. 9

¹⁴⁶ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 186

což je asi 0,7 % z celkového množství dopravních nehod. Nejčastější příčinou nehod zaviněných řidičem motorového vozidla byl nesprávný způsob jízdy, který tvořil 67,7 %. Poté následuje nedání přednosti (15,6 %), nepřiměřená rychlost (15 %) a nesprávné předjíždění (1,7 %).¹⁴⁷

Protiprávní jednání v dopravě může být postihováno na dvou úrovních. Méně závažná jednání budou kvalifikována jako správní delikty. V případech, kdy bude toto protiprávní jednání z hlediska následku závažnější, tedy bude-li způsobena smrt, těžká újma na zdraví, ublížení na zdraví či škoda na majetku, přichází na řadu odpovědnost trestněprávní.¹⁴⁸

V rámci trestné činnosti České republiky jsou trestné činy z oblasti dopravy těmi nejběžnějšími. Tyto trestné činy mají v mnoha ohledech sobě vlastní specifika. Přesto, že je většina z nich spáchána nedbalostním zaviněním, z hlediska následků se často jedná o trestné činy nejzávažnější. Typicky se bude jednat o trestné činy usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ) a ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ). Ačkoli v rámci řešených případů dopravních nehod nalzáme minoritně zastoupeny i skutkové podstaty úmyslných trestných činů hlavy první (např. těžké ublížení na zdraví dle § 145 TrZ) nebo ohrožovací trestné činy hlavy sedmé (např. obecné ohrožení dle § 272 TrZ) aj., vzhledem k tématu diplomové práce jim nebude dále věnována pozornost.¹⁴⁹

Jak již bylo dříve v této práci objasněno, samotným kritériem nedbalosti je zachování potřebné míry opatrnosti, kdy v případě jejího zanedbání dochází ke škodlivému následku. Tato míra povinné opatrnosti vychází primárně z pravidel silničního provozu, které stanovují výše zmíněné dopravní zákony. K stanovení hranice povinné míry opatrnosti ve vztahu k nedbalostnímu zavinění Nejvyšší soud ČR judikoval:

¹⁴⁷ Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2019 [online] Praha: Policejní prezidium České republiky, Ředitelství služby dopravní policie, 2020. 29 s. [cit. 5.4.2020] str. 5-6 Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹⁴⁸ VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš, POTĚŠIL, Lukáš, VETEŠNÍKOVÁ, Eva, ADAMEOVÁ, Zuzana a BOHUSLAV, Lukáš. *Dopravní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. 836 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-409-4. str. 627

¹⁴⁹ VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš, POTĚŠIL, Lukáš, VETEŠNÍKOVÁ, Eva, ADAMEOVÁ, Zuzana a BOHUSLAV, Lukáš. *Dopravní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. 836 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-409-4. str. 627-628

„Při posuzování okolností, které může či nemůže řidič předvídat, je třeba vycházet z konkrétní dopravní situace. Z hlediska zavinění z nedbalosti to pak znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z pravidel silničního provozu zde existuje i její subjektivní vymezení, vztahující se k míře opatrnosti, kterou je schopen řidič v konkrétním případě vynaložit. O zavinění z nedbalosti může jít pouze tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem jsou dány současně.“¹⁵⁰

V odůvodnění totožného usnesení Nejvyšší soud dodává:

„Je současně nutno zdůraznit, že hranice okolností, jež řidič může či nemůže předvídat, nelze vymezovat v hypotetické rovině (neboť pak by musel předvídat v podstatě cokoliv), ale je zapotřebí vždy vycházet z existujících objektivních okolností vyplývajících z určité dopravní situace, která může být charakterizována celou řadou faktorů (tj. určitým místem, povahou komunikace, chováním dalších účastníků silničního provozu, povětrnostními podmínkami apod.). Takové okolnosti řidič vnímá svými smysly a může je pak hodnotit podle svých řidičských znalostí i dalších subjektivních dispozic. Z hlediska nedbalostního zavinění (§ 5 písm. a), b) tr. zák.) to znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z ustanovení pravidel silničního provozu, zde existuje i subjektivní vymezení, které spočívá v míře opatrnosti, kterou je pachatel (řidič) schopen vynaložit v konkrétním případě. Přitom o zavinění z nedbalosti může jít jen tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem jsou dány současně.“ ... „Pokud jde o individuální opatrnost, která byla subjektivně vymezena možnostmi (či nemožnostmi) předvídat vznik shora popsané nebezpečné situace, je třeba vycházet z toho, že obviněný na daném místě a za daných podmínek (úsek vozovky I. třídy mimo obec) nemohl počítat s nebezpečným počínáním podnapilého chodce, o jehož pohybu ve vozovce v době bezprostředně předcházející dopravní nehodě vůbec nevěděl a ani vědět nemohl. Důvod k reakci obviněného na chodce nacházejícího se v jeho jízdni dráze proto vyvstal teprve v okamžiku, kdy byl schopen chodce rozpoznat. Za daného stavu byl ovšem střet s ním i při okamžitém snižování dané rychlosti již neodvratitelný.“¹⁵¹

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 3 Tz 182/2001, uveřejněné pod číslem 43/2002 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 3 Tz 182/2001, uveřejněné pod číslem 43/2002 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Jednání, jež naplní skutkovou podstatu sledovaných trestných činů, spočívá v *porušení důležité povinnosti*. Tento znak nalézáme v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu usmrcení z nedbalosti, dle ustanovení § 143 odst. 2 TrZ, v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, dle ustanovení § 147 odst. 2 TrZ a základní skutkové podstatě trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti, dle ustanovení § 148 odst. 1 TrZ (blíže viz rozbor jednotlivých ustanovení v kapitole 3.).

Zákon bližší vymezení tohoto pojmu neposkytuje. Při extenzivním výkladu, který je uplatňován soudy, můžeme uvést, že se nejedná pouze o povinnosti stanovené zákonem, ale i jinými právními předpisy mající za následek poruchu zdraví. Zásadní předpis, jež usměrňuje silniční dopravu, je ve formě zákona a je jím již vzpomínaný zákon o silniční dopravě. Pod pojmem *porušení důležité povinnosti* však nelze rozumět každé porušení pravidel silničního provozu, ale jen takové, které podstatně zvyšuje protiprávnost jednání pachatele, kupříkladu vznikem závažného následku na lidském zdraví nebo životě. Zároveň musí být mezi porušením důležité povinnosti a vznikem následku prokázán příčinný vztah.¹⁵²

K otázce příčinné souvislosti existuje poměrně obsáhlá judikatura Nejvyššího soudu. Uvedme si alespoň pár příkladů.

Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR 27. února 2002: „*Řešení příčinné souvislosti právě v případech dopravních nehod je jednou z nejdůležitějších otázek z hlediska posouzení viny obviněného, neboť je jedním ze základních předpokladů jeho trestní odpovědnosti. Příčinný vztah, který spojuje jednání s následkem, je obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, a proto je příčinná souvislost objektivní kategorií. Samotná příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním pachatele a způsobeným trestněprávně relevantním následkem (účinkem či těžším následkem) k jeho trestní odpovědnosti nestačí, neboť vývoj příčinné souvislosti musí být zahrnut zaviněním alespoň v hrubých rysech (srov. č. 69/1953, č. 20/1981 a č. 21/1981 Sb. rozh. tr.). Požadavek příčinného vztahu znamená, že určitá osoba může být trestná jen tehdy, jestliže svým jednáním následek skutečně způsobila.*“¹⁵³

¹⁵² CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 251

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 3 Tz 317/2001, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR 15. října 2002: „*Nejvyšší soud považuje za potřebné zdůraznit, že příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a následkem je dána tehdy, pokud by bez zaviněného jednání pachatele škodlivý následek nenastal. Příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a následkem se nepřerušuje, jestliže k jednání pachatele přistupuje další skutečnost, jež spolupůsobí při vzniku následku, avšak jednání pachatele zůstává skutečností, bez níž by ke vzniku následku nebylo došlo. K přerušení příčinné souvislosti by došlo jedině tehdy, pokud by nová okolnost působila jako výlučná a samostatná příčina, která by způsobila následek bez ohledu na jednání pachatele.*“¹⁵⁴

Vrátíme-li se k vymezení pojmu *porušení důležité povinnosti* s ohledem na oblast silničního provozu, dojdeme k závěru, že sem bude spadat velké množství důležitých povinností účastníků silničního provozu, jejichž kompletní výčet není možný. Zároveň je nutné zmínit, že bude vždy potřeba vycházet z konkrétních okolností daného případu.¹⁵⁵

Obecně lze říci, že se jedná o porušení takové povinnosti, jež s ohledem na sílu, rychlost a hmotnost vozidla může mít za následek vážnou dopravní nehodu a zpravidla také mívá. Ve světle judikatury lze poukázat na typické příklady. Jsou jimi například:

- řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu;
- nepřiměřeně rychlá jízda, hlavně v zatáčce, v důsledku čeho se vozidlo dostane do protisměru;
- předjíždění v místech, kde je to zakázáno;
- nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují;
- porušení předpisů stanovující povinnost dát přednost v jízdě;
- bezohledná jízda řidiče nedbajícího chodce nacházejícím se na vyznačeném přechodu aj.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. 3 Tdo 399/2002, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁵⁵ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 251

¹⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1507

Vyšším stupněm z hlediska intenzity je tzv. *hrubé porušení zákona o bezpečnost dopravy*. S tímto pojmem se setkáváme v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu usmrcení z nedbalosti, dle ustanovení § 143 odst. 3 a 4 TrZ, v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, dle ustanovení § 147 odst. 3 TrZ a kvalifikované skutkové podstatě trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti, dle ustanovení § 148 odst. 2 TrZ (blíže viz rozbor jednotlivých ustanovení v kapitole 3.).

Ke všemu, co již bylo v souvislosti s *hrubým porušením zákona* řečeno v kapitole třetí, je možné doplnit, že často půjde o případy, kdy je porušeno více různých právních norem daného dopravního předpisu.¹⁵⁷

Nejvyšší soud ČR k problematice hrubého porušení zákona rozvádí:

„Nejvyšší soud považuje za nutné zdůraznit, že v souladu s konstantní judikaturou obecných soudů je třeba za hrubé porušení předpisů o bezpečnosti dopravy považovat takové porušení některé normy, které má za dané situace zpravidla za následek možnost způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti více osob, tedy vyvolává reálné nebezpečí, že dojde k následku předpokládanému v ustanovení § 224 odst. 3 tr. zák. Musí jít přitom o podstatně závažnější porušení předpisů, než je porušení důležité povinnosti ve smyslu § 224 odst. 2 tr. zák. Zejména se jedná o případy, při nichž je porušeno více různých norem příslušného dopravního předpisu, např. jízda v podnapilém stavu a nepřiměřenou rychlostí s vozidlem, při porušení dalších dopravních předpisů (srov. č. 13/1972 Sb. rozh. tr.). Tomuto vymezení hrubého porušení předpisů o bezpečnosti dopravy odpovídá i jednání obviněného M. Š., který řídil motorové vozidlo pod značným vlivem alkoholu, jel nepřiměřeně rychle a navíc v protisměru, a následkem toho způsobil dopravní nehodu, při které šest osob utrpělo zranění neslučitelná se životem a jedna osoba byla zraněna těžce, avšak nehodu přežila.“¹⁵⁸

Jako jiný příklad problematiky hrubého porušení zákona z judikatury Nejvyššího soudu můžeme uvést usnesení ze dne 29. ledna 2014: *„Jednání řidiče osobního motorového vozidla, který projížděl obcí nedovolenou a nepřiměřenou rychlostí, nesledoval dostatečně pozorně situaci v provozu na pozemní komunikaci,*

¹⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1508

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2005, sp. zn. 5 Tdo 660/2005, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

*nezastavil vozidlo před přechodem pro chodce a neumožnil bezpečné přejítí pozemní komunikace chodcům, kteří ji přecházeli po přechodu pro chodce, za situace, kdy jiný řidič jedoucí v téže směru jízdy v jiném jízdním pruhu na pozemní komunikaci o dvou nebo více jízdních pružích vyznačených na vozovce v jednom směru jízdy zastavil své vozidlo před přechodem pro chodce, aby dal přednost přecházejícím chodcům, naplňuje ve svém souhrnu hrubé porušení zákonů o bezpečnosti dopravy podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku.*¹⁵⁹

Důležitým principem uplatňovaným v oblasti dopravních nehod je princip omezené důvěry. Jeho podstatou je, že se účastník silničního provozu může do jisté míry spoléhat na to, že ostatní účastníci budou dodržovat pravidla silničního provozu, pokud z konkrétní situace nevyplývá opak.¹⁶⁰

Chmelík uvádí jako příklad principu omezené důvěry situaci, kdy řidič motorového vozidla přijíždí do křižovatky a v rámci tohoto principu spoléhá na to, že další účastník provozu, jedoucí po vedlejší komunikaci, mu dá přednost v jízdě. Zároveň však, pokud je v konkrétní situaci na přehledném úseku evidentní, že řidič na vedlejší silnici nerespektuje pravidla silničního provozu a nebude již schopen zastavit před křižovatkou, vzniká řidiči na hlavní komunikaci povinnost adekvátně reagovat na vzniklou situaci a motorové vozidlo zpomalit popř. zastavit.¹⁶¹

Dovozování trestní odpovědnosti v dopravě je problematika značně komplikovaná. Vzhledem k tomu, a také počtu řešených případů v praxi, je judikatura vztahující se k této oblasti značně obsáhlá. Níže však uvedu pouze několik dalších úryvků z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky.

Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2009: *„Po účastníkovi silničního provozu totiž nelze spravedlivě požadovat, aby bez dalšího předpokládal možné porušení pravidel tohoto provozu jinými účastníky a tomu přizpůsobil své počínání. Naopak, není-li z okolností, které může průměrně disponovaný účastník silničního provozu běžně vnímat či předvídat, zřejmé, že jiný účastník téhož provozu porušil své povinnosti, je oprávněn očekávat od ostatních*

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1356/2013, uveřejněné pod číslem 7/2015 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15 uveřejněné pod číslem N 199/83 SbNU 197 Sbírkou nálezů a usnesení dostupné na: <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

¹⁶¹ CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. str. 256

*účastníků silničního provozu dodržování stanovených pravidel. Účastník silničního provozu, který porušil pravidla tohoto provozu, pak na druhé straně nemůže očekávat dodržení těchto pravidel od ostatních účastníků, jestliže jim to buď zcela znemožnil nebo alespoň ztížil s ohledem na charakter a závažnost svého porušení pravidel silničního provozu.*¹⁶²

Nejvyšší soud ČR k porušení důležité povinnosti: *„Porušení důležité povinnosti ve smyslu § 147 odst. 2 tr. zákoníku může být shledáno i v jednání pachatele - vlastníka nebo držitele domácího zvířete (např. psa), který nezabránil jeho volnému pobíhání po pozemní komunikaci tak, aby s ním byl spojen natolik, že jej mohl ovládat (měl ho např. na vodítku), a v důsledku toho došlo ke střetu zvířete s jiným účastníkem provozu na pozemní komunikaci, jemuž tím byla způsobena těžká újma na zdraví (§ 122 odst. 2 tr. zákoníku). Příčina vzniku uvedeného následku spočívá v porušení povinnosti vymezené v § 60 odst. 11 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, a povinnosti účastníka provozu na pozemních komunikacích plynoucí z § 4 písm. a) tohoto zákona, neboť pachatel jako chodec [§ 2 písm. a), j) zákona o silničním provozu] na pozemní komunikaci byl povinen chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob, neboť tyto povinnosti mají zamezit neovladatelnému chování těchto zvířat, která představují nepředvídatelné překážky provozu na pozemní komunikaci, jež obvykle vedou k těžkým následkům.*¹⁶³

Nejvyšší soud ČR k otázce zavinění: *„Obviněný (dovolatel) musel ve smyslu povinností vyplývajících z ustanovení § 18 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, v tehdy účinném znění, vědět, že smí jet jen takovou rychlostí, aby byl schopen zastavit vozidlo na vzdálenost, na kterou má rozhled. Musel samozřejmě reálně počítat i s existencí takových okolností, jako jsou různé překážky na silnici, ve vozovce se pohybující cyklisté či chodci. Pokud si dovolatel takto nepočínal, tj. nechoval se dostatečně ohleduplně a ukázněně (srov. § 4 písm. a/ cit. zák.), lze jej důvodně činit odpovědným za zavinění ve formě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zák.,*

¹⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 76/2009, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 8 Tdo 90/2016, uveřejněné pod číslem 36/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

*neboť věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně ohrozit jím chráněný zájem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nezpůsobí. Spoluzavinění poškozeného, který při nehodě utrpěl zranění v podobě těžké újmy na zdraví podle § 89 odst. 7 písm. ch) tr. zák., pak soudy zohlednily při právním posouzení skutku a při ukládání trestu obviněnému, jak na to ve svém vyjádření k dovolání poukázal i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.*¹⁶⁴

Závěrem považuji za nutné zmínit významný případ, který řešil velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR, jehož předmětem byla otázka právní úpravy spoluúčasti poškozeného. Velký senát se musel vypořádat s právním stavem, kdy nebylo možné v případě zjištění podstatné míry spoluzavinění poškozeného na vzniku následku, zohlednit tuto skutečnost při právním posouzení obviněného. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR k předmětné věci dovodil: „K naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku je nezbytné, aby porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou bylo v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku následku (účinku). Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku "porušení důležité povinnosti" vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku (srov. č. 36/1984 Sb. rozh. tr.) a zvláště hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovést, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.“¹⁶⁵

5.2. Oblast poskytování zdravotních služeb

V příspěvku *Trestné činy a poskytování zdravotní péče - je trestní postih skutečně ultima ratio?*, je oblast poskytování zdravotních služeb označována za svébytné území. To se projevuje zejména složitou vnitřní hierarchií a určitými zažitými zvyky. Vyšetřování možného pochybení zdravotníka a následné dovozování trestní odpovědnosti je ztíženo především odbornými aspekty dané

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 287/2007, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015, uveřejněné pod číslem 32/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

oblasti, ale také stavovskou loajalitou, která může znesnadnit kompletní pochopení věci.¹⁶⁶

Stěžejním pojmem pro oblast poskytování zdravotních služeb je *lege artis*. Předně je nutné říci, že ač je tento pojem spojován zejména s problematikou týkající se medicínského práva, používá se také v souvislosti s výkonem jiných povolání, kde je kladen důraz na požadavek odbornosti, svědomitosti a odpovědnosti. Typickým příkladem je například výkon advokacie či výkon funkce soudce.¹⁶⁷

I přes to, že je pojem „*lex artis*“ běžně využíván, není možné najít jeho zákonnou definici. V medicínském právu je v souvislosti s tímto souslovím spojován nejčastěji určitý postup. V překladu pak znamená „podle pravidel umění“, to evokuje archaické vyjádření medicíny jako určité formy umění. Dnes vycházíme z koncepce výkladu „*postupu lege artis*“ jako správného odborného postupu.¹⁶⁸

lex artis je tedy o neurčitý právní pojem, který je vykládán vždy s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu. Při posuzování, zda za dané situace bylo postupováno s náležitou odborností, tedy zda bylo postupováno *lege artis* bude zapotřebí vycházet z jiných právních předpisů upravující poskytování zdravotnických služeb. Jedná se zejména o:

- Úmluvu na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině (č. 96/2001 Sb. m. s. znění účinné od 1. 10. 2001);
- zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) a
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.¹⁶⁹

Zmíněná Úmluva o lidských právech a biomedicině rovněž nepodává definici postupu *lege artis*. V čl. 4 však stanovuje povinnost provádět jakýkoli

¹⁶⁶ SOVOVÁ, Olga a CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Trestné činy a poskytování zdravotní péče - je trestní postih skutečně ultima ratio? In: *Deset let od přijetí českého trestního zákoníku*. Praha: Leges, 2019. 586 stran. ISBN 978-80-7502-354-4. str. 255

¹⁶⁷ ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Pojem „*lege artis*“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313. str. 135

¹⁶⁸ TĚŠINOVÁ, Jolana, DOLEŽAL, Tomáš a POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 460 s. ISBN 978-80-7179-318-2. str. 39

¹⁶⁹ ŠUSTEK, Petr a kol. *Zdravotnické právo*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 850 s. ISBN 978-80-7552-321-1. str. 265

zákrok týkající se poskytování zdravotní péče v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy:

„Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.“¹⁷⁰

Co přesně je myšleno zmíněnými profesními povinnostmi a standardy však již Úmluva neříká. V tomto ohledu je třeba hledat příslušná ustanovení na zákonné popř. podzákoné úrovni.

Vzhledem k tomu, že v práci bude později zmíněno významné usnesení Nejvyššího soudu České republiky z roku 2005, je zapotřebí seznámit se i s právní úpravou, která předcházela zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Zákon o zdravotních službách nabyl účinnosti dne 1. dubna 2012 a jeho předchůdcem byl zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

Ač ani tento zákon nepřinášel konkrétní definici pojmu *lex artis*, nalezneme v § 11 odst. 1 základ této definice, jak ji vyvozujeme dnes: *„Zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení státu, obcí, fyzických a právnických osob v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy.“¹⁷¹* V návaznosti na to ustanovení § 55 odst. 1 a 2 stanovovaly povinnosti pracovníků ve zdravotnictví. Ti byly povinni zejména: *„vykonávat zdravotnické povolání svědomitě, poctivě, s hluboce lidským vztahem k občanům a s vědomím odpovědnosti ke společnosti“¹⁷²* a také *„vykonávat své povolání v rozsahu a způsobem, pro něž zásady určuje ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s profesními organizacemi“^{173, 174}*.

Na podkladě zákona o péči o zdraví lidu bylo vydáno svým obsahem důležité usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. března 2005, které se stalo základem pro další soudní rozhodnutí a také novou právní úpravu dané

¹⁷⁰ čl. 4 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině, č. 96/2001 Sb. m. s., znění účinné od 1. 10. 2001.

¹⁷¹ § 11 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷² § 55 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷³ § 55 odst. 2 písm. a) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁴ ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313. str. 136

oblasti. Zároveň stanovilo rámec výkladu pojmu *lege artis* a kritéria trestní odpovědnosti zdravotnického pracovníka:

„V trestněprávní nauce se běžně považuje za porušení „lege artis“, pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských způsobů a to v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností.“ ... „Postup lékaře je ovšem vždy nutno hodnotit tzv. „ex ante“, tj. na základě informací, které měl lékař v době rozhodování k dispozici.

Vznik trestněprávní odpovědnosti lékaře lze proto obecně ve shodě s trestněprávní naukou a ustálenou rozhodovací praxí soudů dovést za následujících předpokladů:

- jeho jednání musí být v rozporu s povinnostmi lékaře poskytovat účelnou a hodnotnou péči,*
- takové jednání musí být lékařem zaviněné nejméně z nedbalosti,*
- následek relevantní z pohledu trestního práva musí být v příčinné souvislosti s tímto jednáním.“¹⁷⁵*

Jak již bylo uvedeno, výše zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ČR se stalo podkladem pro zákon o zdravotních službách a další předpisy, které na tento zákon navazují. Jsou jimi především zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě.¹⁷⁶

První ze zmíněných předpisů, zákon o zdravotních službách, nově v ustanovení § 4 odst. 5 stanovuje, co se rozumí náležitou odbornou úrovní, v čemž lze spatřovat vymezení pojmu *lege artis*:

„Náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.“¹⁷⁷

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁷⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zdravotnictví a právo*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. 453 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-619-7. str. 1-2

¹⁷⁷ § 4 odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Právo na poskytování zdravotních služeb je jedno ze základních práv pacienta a zároveň základní povinností poskytovatele těchto zdravotních služeb. Mezi další práva pacienta, která jsou vymezena v ustanoveních § 28 až § 30 zákona o zdravotních službách, patří zejména právo na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí, právo na poskytování zdravotní služby pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem aj.¹⁷⁸

Informovaný souhlas je dnes často vnímán spíše jako právní instrument ve smyslu povinnosti informovat o relevantních aspektech poskytované zdravotní služby a o možných následcích zákroků. Základem jsou však filozoficko-etické principy, dle kterých by lékař neměl vnímat pouze vnější odraz pacientovy nemoci, ale také osobu pacienta a respektovat princip autonomie vůle.¹⁷⁹

Základ právní úpravy informovaného souhlasu nalezneme opět v Úmluvě o lidských právech a biomedicině, a to konkrétně v čl. 5:

„Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.“¹⁸⁰

Tento článek Úmluvy o lidských právech a biomedicině následně rozvíjí ustanovení § 34 zákona o zdravotních službách. Zde jsou stanoveny náležitosti informovaného souhlasu a podmínky jeho odvolání. V následujících ustanoveních jsou řešeny zvláštní situace, týkající se udělování informovaného souhlasu. Jedná se například o případy, kdy je zdravotní služba poskytována mladistvému pacientovi, nebo pacientovi, který je omezen ve svéprávnosti či bezprostředně ohrožen na životě.¹⁸¹

¹⁷⁸ ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313. str. 136

¹⁷⁹ TĚŠINOVÁ, Jolana, DOLEŽAL, Tomáš a POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 460 s. ISBN 978-80-7179-318-2. str. 50-51

¹⁸⁰ čl. 5 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicině, č. 96/2001 Sb. m. s., znění účinné od 1. 10. 2001.

¹⁸¹ § 34 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem k povaze vztahu lékař - pacient, nalezneme další povinnosti i v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku v ustanoveních od § 2638 až po §2641. Vlastní vymezení obsahu je však ve výše zmíněném zákoně o zdravotních službách.¹⁸²

Nejvyšší soud ČR k problematice informovanému souhlasu dovedl, že nedostatečné poučení pacienta, může zapříčinit závěr, že postup poskytovatele zdravotních služeb byl *non lege artis*. Nejvyšší soud zároveň zdůraznil požadavek srozumitelnosti podávaných informací:

„Při posouzení existence příčinné souvislosti mezi nedostatečným poučením a vznikem škody je nutno především vyhodnotit, jakého poučení se pacientovi dostalo, popřípadě mělo dostat. Poučení musí být takové, aby i laik mohl zvážit rizika zákroku a rozhodnout se, zda jej podstoupí či nikoli. Odpovědnost zdravotnického zařízení v uvedených případech nastává jen tehdy, prokáže-li pacient, že při znalosti rozhodných skutečností (o nichž měl být poučen) bylo reálně pravděpodobné, že by se rozhodl jinak, tj. že zákrok nepodstoupí. V mnoha případech (zejména tam, kde neprovedení zákroku představuje větší riziko poškození zdraví než jeho provedení) totiž bude platit, že i kdyby pacient býval onu chybějící informaci před zákrokem měl, rozhodl by se zcela stejně, tedy že výkon podstoupí. Pak je ovšem spravedlivé, aby důsledky lege artis provedeného zákroku i riziko jeho případného nezdaru nesl sám. To je v souladu s tradiční zásadou, že poškozený nese následky náhody, která jej postihla.“¹⁸³

Kromě již výše zmíněných právních předpisů, musí zdravotničtí pracovníci dodržovat mimo jiné také závazná stanoviska, která vydává Česká lékařská komora, Česká stomatologická komora a Česká lékárnická komora. Tyto stanoviska jsou na podkladě ustanovení § 2 odst. 2 písm. i) zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, závazná pro členy příslušných komor. Jedním z nejdůležitějších předpisů vydaných Českou lékařskou komorou je bezpochyby její Etický kodex.¹⁸⁴

¹⁸² TĚŠINOVÁ, Jolana, DOLEŽAL, Tomáš a POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 460 s. ISBN 978-80-7179-318-2. str. 52

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013, uveřejněný pod číslem 81/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁸⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zdravotnictví a právo*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. 453 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-619-7. str. 3 a 60-62

Naopak doporučení České lékařské komory, metodická doporučení ministerstva zdravotnictví a metodické pokyny České lékařské společnosti J. E. Purkyně závazná nejsou, ač jsou obvykle obecně respektována.¹⁸⁵ Tuto skutečnost dovodil i Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 10. prosince 2008:

„... je třeba uvést, že Česká lékařská společnost J. E. Purkyně nemohla vydat takové závazné standardy, které by byl obviněný jako lékař záchranné služby povinen dodržovat. Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně je totiž „dobrovolné nezávislé sdružení fyzických osob – lékařů, farmaceutů a ostatních pracovníků ve zdravotnictví a příbuzných oborech, příp. osob právnických“ (srov. § 1 odst. 1 jejích Stanov). Je tedy občanským sdružením, a už proto její doporučení nemohou být pro lékaře (příp. další sdružené osoby) závazná, natož aby mohla být považována za obecně závazné standardy nejen pro její členy, ale dokonce i pro všechny zdravotnické pracovníky v České republice, jak snad chtěl odvolací soud dovodit.“¹⁸⁶

Nejvyšší soud ČR v tomtéž usnesení následně shrnul:

„Lékař je tedy povinen řídit se pravidly lékařské vědy, vykonávat povolání v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy a dodržovat pouze závazná stanoviska profesní komory zřízené zákonem.“¹⁸⁷

Vzhledem ke všemu výše uvedenému lze uzavřít, že za porušení *legis artis* je považováno nedodržení rámce pravidel vědy a odborných medicínských způsobů lékařem či jiným zdravotnickým pracovníkem, a to v mezích daných škálou svých úkolů dle pracovní pozice i konkrétních podmínek a objektivních možností. Zda bylo v konkrétním případě postupováno *lege artis* či *non lege artis*, je vždy nutné hodnotit *ex ante*, tedy na základě informací dostupných v době jednání.¹⁸⁸

Zda byl postup zdravotnického pracovníka *lege artis*, lze zkoumat ve dvou rovinách. První rovinou je stránka medicínsko-technická, kdy hovoříme o postupu *lege artis* / *non lege artis stricto sensu*. V tomto užším pojetí je rozhodující, zda

¹⁸⁵ ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313. str. 136-137

¹⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁸⁸ ŠUSTEK, Petr a kol. *Zdravotnické právo*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 850 s. ISBN 978-80-7552-321-1. str. 265-266

bylo odborně postupováno z hlediska medicíny. Druhou rovinou je širší pojetí, tedy postup *lege artis / non lege artis largo sensu* a lze tak označit postup zdravotníka popř. zdravotníků jako celku, což zahrnuje jak stránku medicínskou, tak i organizační, komunikační či administrativní.¹⁸⁹

Typickými příklady postupu *non lege artis* jsou kupříkladu neposkytnutí první pomoci, nedostatečné zajištění další odborné péče, hrubý diagnostický omyl, chyba při zákroku, nesprávné podání léku, chybějící či neúplné poučení nemocného atp.¹⁹⁰

K posouzení, zda v konkrétním případě bylo postupováno *lege artis* či nikoliv, je otázkou, na kterou nelze odpovědět bez odborných znalostí. Právě proto je ve většině případů prováděn jako důkaz znalecký posudek, který má zásadní význam pro zjištění skutkového stavu. Znalecký posudek je obvykle vypracován znalcem, který je zároveň lékař s odpovídající odborností, v písemné formě a běžně je prováděn i doplňující výslech před soudem.¹⁹¹

Nejvyšší soud ČR k problematice znaleckých posudků zdůraznil dne 26. června 1997:

„I když zejména v případech smrti poškozeného bude k podání znaleckého posudku o příčinách této smrti přibrán znalec (znalci) z odvětví soudního lékařství, ke správnosti průběhu léčení poškozeného (lege artis) se může vyjádřit jen znalec z toho lékařského odvětví (může jich být samozřejmě i více), které odpovídá odbornosti zdravotnického pracoviště, v němž byl poškozený léčen.“¹⁹²

V oblasti poskytování zdravotních služeb spočívá protiprávní jednání nejčastěji v nedodržení postupu *lege artis*. V této souvislosti jsou typicky páchany trestné činy usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ) a ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ). Důležitou povinností vyplývající ze zaměstnání nebo povolání ve smyslu ustanovení § 143 odst. 2, § 147

¹⁸⁹ ŠUSTEK, Petr a kol. *Zdravotnické právo*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 850 s. ISBN 978-80-7552-321-1. str. 266

¹⁹⁰ ŠTŘEJTOVÁ, Kateřina. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313. str. 137

¹⁹¹ ŠUSTEK, Petr a kol. *Zdravotnické právo*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 850 s. ISBN 978-80-7552-321-1. str. 282-287

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 1 Tzn 9/97. [online] PR 1/1998 str. 37, Soudní rozhledy, 1/1998. [cit. 12.4.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzhbpxa4s7gfpxgxztg4&groupIndex=0&rowIndex=0>

odst. 2 a § 148 odst. 1, může být povinnost lékaře či jiného zdravotnického pracovníka při poskytování zdravotních služeb.¹⁹³

Dovozování trestní odpovědnosti v oblasti poskytování zdravotních služeb je problematika značně komplikovaná. Rozhodovací praxe, zejména Nejvyššího soudu České republiky, však poskytuje celou řadu zajímavých a podrobných judikátů. Níže však uvedu pouze pár úryvků z jejich odůvodnění.

Nejvyšší soud ČR k poskytování zdravotní péče lékařem: „*Trestní odpovědnost je založena mimo jiné na principu, že jde o odpovědnost za jednání a za následek a že mezi nimi je příčinná souvislost, což znamená, že jednání musí být příčinou vzniklého následku. Jednání lékaře při poskytování zdravotní péče je jednáním, jehož cílem je podle povahy konkrétní věci zachování či obnovení zdraví pacienta a při ohrožení jeho života odvrácení smrti. Zdraví či samotný život pacienta jsou vystaveny nepříznivému působení biologických jevů v jeho organismu. Působení těchto jevů se řídí přírodními zákonitostmi, které jsou předmětem vědeckého poznání, jehož využívá lékařská praxe při poskytování zdravotní péče. Podstatou této péče pak je úsilí o to, aby kauzální průběh oněch biologických jevů v organismu pacienta byl zvrácen ve prospěch zachování či obnovení jeho zdraví a k udržení jeho života. Jednání lékaře tudíž je zásahem do kauzality biologických procesů v organismu pacienta. Příčinou újmy na zdraví pacienta či jeho smrti je jednání lékaře při poskytování zdravotní péče za předpokladu, že lékař v dané situaci nevyužije těch prostředků, jimiž reálně disponuje či může disponovat, k tomu, aby v souladu s dostupnými poznatky lékařské vědy zvrátil průběh chorobných změn v organismu pacienta a tím zachoval či obnovil jeho zdraví nebo odvrátil jeho hrozící smrt. V takovém případě totiž lékař ve skutečnosti ponechá volnou cestu kauzálnímu průběhu těch biologických jevů, které ohrožují zdraví nebo dokonce život pacienta, a posláni lékaře při poskytování zdravotní péče zůstane nenaplněno.*“¹⁹⁴

Nejvyšší soud ČR k postupu *non lege artis* spočívající v chybné diagnóze: „*Chyba v diagnóze sama o sobě ještě nemusí mít charakter nedbalosti ani jednání „non lege artis“.* Může tomu tak být v případě, je-li nesprávná diagnóza důsledkem

¹⁹³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zdravotnictví a právo*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. 453 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-619-7. str. 418-419

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 7 Tdo 612/2013, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

závažného porušení postupů pro její určování, například v případě bezdůvodného nevyužití dostupných diagnostických metod. Postup lékaře je ovšem vždy nutno hodnotit tzv. „ex ante“, tj. na základě informací, které měl lékař v době rozhodování k dispozici. Vznik trestněprávní odpovědnosti lékaře lze proto obecně, ve shodě s trestněprávní naukou a ustálenou rozhodovací praxí soudů, dovodit, pokud jeho jednání je v rozporu s povinnostmi lékaře poskytovat účelnou a hodnotnou péči, takové jednání musí být lékařem zaviněné nejméně z nedbalosti a zároveň následek v podobě těžké újmy na zdraví, popř. smrti musí být v příčinné souvislosti s tímto jednáním.“¹⁹⁵

5.3. Jiné oblasti

Vzhledem k požadavku obecnosti právních předpisů je zjevné, že se jednotlivá ustanovení zákonů musejí vztahovat na velké množství společenských vztahů a situací lidského života. Proto se také právní úprava nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví uplatní v mnoha dalších oblastech.

5.3.1. Oblast pracovních úrazů

Ač v této diplomové práci již není prostor pro podrobnou analýzu oblasti pracovních úrazů, vzhledem k neopominutelnému významu této oblasti, považuji za nutné, alespoň ve stručnosti představit její právní rámec. Základním pramenem upravujícím tuto problematiku je bezesporu zákon č. 262/2006 Sb.

Ten také poskytuje definici pracovního úrazu v ustanovení § 271k, kde jej vymezuje jako: „*poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním*“.¹⁹⁶

Dalšími zákony, které budou tvořit právní rámec dané oblasti, jsou předpisy upravující bezpečnost a ochranu zdraví při práci, často označované jako zákony o BOZP¹⁹⁷

¹⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 436/2012, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁹⁶ § 271k zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁷ Blíže ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5. str. 1509-1510

V souvislosti s oblastí pracovních úrazů jsou typicky páchany trestné činy usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TrZ) a ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TrZ).

I k této oblasti poskytuje judikatura, zejména Nejvyššího soudu České republiky, celou řadu zajímavých a podrobných judikátů. Níže uvádím výčet několika z nich:

- rozsudek Nejvyššího soudu ČR k definici úkonů při plnění pracovních úkolů, sp. zn. 21 Cdo 1148/2002 ze dne 24. února 2003;
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR k pokynu vedoucího zaměstnance, sp. zn. 11 Tdo 674/2006 ze dne 29. listopadu 2006;
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ve věci pádu nezajištěného zaměstnance ze střechy, sp. zn. 7 Tdo 660/2004 ze dne 29. června 2004.

5.3.2. Další oblasti

Dalších oblastí se nabízí celá řada a je nemožné uvést jejich taxativní výčet. Proto zde uvedu alespoň ty, se kterými jsem se setkala při zpracovávání judikatury v rámci této diplomové práce:

- oblast profesionálního sportu (3 Tdo 1355/2006);
- oblast rekreačních sportovních aktivit (sp. zn. Tdo 68/2010);
- oblast střelných zbraní (sp. zn. 7 Tz 113/84);
- oblast chovaných zvířat (8 Tdo 1509/2014);

Z hlediska obsahu skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví, které je možné spáchat nedbalostním zaviněním lze dovodit další oblasti, jako například:

- oblast závadných potravin a jiných předmětů;
- oblast šíření nakažlivých lidských nemocí;
- oblast pohlavních nemocí a mnoho dalších.

6. Srovnání ze zahraniční právní úpravou

Na tomto místě bych se ráda věnovala porovnání české a slovenské právní úpravy nedbalostního zavinění a právní úpravy trestných činů proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním.

Srovnání s právní úpravou Slovenské republiky se nabízelo zejména z důvodu poměrně dlouhé společné historie, po kterou jsme sdíleli shodné trestněprávní předpisy. Bude tedy zajímavé sledovat, v jakých rysech a jakým směrem se vývoj slovenského trestního práva odchýlil.

Začneme-li s komparací ustanovení týkající se vymezení vědomé a nevědomé nedbalosti, zjistíme, že jsou v obou zemích upraveny totožně. Ustanovení § 16 zákona č. 300/2005 Z. z., zní shodně:

„Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel’

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.“¹⁹⁸

Důvodem bude s největší pravděpodobností precizní znění definic obou forem nedbalosti obsažené již v zákoně č. 140/1961 Sb., které následně Česká i Slovenská republika přejaly. Podstatným rozdílem je však absence úpravy hrubé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 2 TrZ.

Z hlediska skutkových podstat trestných činů je systematizace zvláštní části slovenského trestního zákona až na určité odchylky stejná jako v TrZ. Trestné činy proti životu a zdraví jsou shodně zařazeny v hlavě první.

Prvním rozdílem je pojetí zabití ve slovenském trestním zákoně. Zatímco zabití dle ustanovení § 141 TrZ je úmyslným trestným činem, jehož skutkovou podstatu naplní ten „*kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího*

¹⁹⁸ § 16 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znění neskorších predpisov.

zavrženíhodného jednání poškozeného“¹⁹⁹, ve znění slovenského zákona jde o dva úmyslné trestné činy, při kterých dochází k usmrcení z nedbalosti. Definici poskytují ustanovení § 147 a § 148 SlovTrZ:

§ 147

„(1) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.“²⁰⁰

§ 148

„(1) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.“²⁰¹

Koncepce zabití dle SlovTrZ spočívá v úmyslném útoku pachatele, v prvním případě se záměrem způsobit těžkou újmu na zdraví (§ 147 SlovTrZ), nebo ublížení na zdraví v druhém případě (§ 148 SlovTrZ), kdy je však způsoben následek usmrcení poškozeného z nedbalosti. V českém trestním zákoně je toto jednání kvalifikováno jako těžké ublížení na zdraví s následkem smrti (§ 145 odst. 3 TrZ), v rámci druhého případu ublížení na zdraví s následkem smrti (§ 146 odst. 4 TrZ).

I přesto, že jde v obou případech zabití o úmyslný trestný čin, pojetí tohoto trestného činu v Slovenské republice lze označit za alternativu k trestnému činu usmrcení z nedbalosti. To ostatně vyplývá i z důvodové zprávy k SlovTrZ. Ta uvádí, že označení zabití dostatečně vyjadřuje běžnou představu veřejnosti, že se nejedná o vraždu či úmyslné usmrcení, neboť následek smrti nastal v důsledku nedbalosti pachatele.²⁰²

Trestní sazby u trestného činu zabití dle SlovTrZ jsou ve srovnání s kvalifikovanými podstatami trestných činu těžké ublížení na zdraví s následkem smrti (§ 145 odst. 3 TrZ), a ublížení na zdraví s následkem smrti (§ 146 odst. 4 TrZ) vyjádřeny velmi podobně.

¹⁹⁹ § 141 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁰ § 147 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znění neskorších předpisov.

²⁰¹ § 148 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znění neskorších předpisov.

²⁰² Důvodová správa k návrhu zákona, trestný zákon. [online] Bratislava: 2004. 81 s. [cit. 10.4.2020] str. 35 Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188171>

Samotné usmrcení z nedbalosti (§ 143 TrZ), ve SlovTrZ označené pouze jako „*usmrtenie*“²⁰³, je definováno prakticky totožně. V české verzi je možné kromě trestu odnětí svobody potrestat pachatele zákazem činnosti.²⁰⁴ V kvalifikovaných skutkových podstatách daného trestného činu jsou trestní sazby dne SlovTrZ mírně přísnější, kdy v případě způsobení následku smrti u dvou či více osob je horní hranice trestu odnětí svobody dvanáct let.²⁰⁵ Oproti tomu v české právní úpravě je pro stejnou situaci stanovena horní hranice na deset let.²⁰⁶

Trestní činy těžkého ublížení na zdraví a ublížení na zdraví jsou v SlovTrZ obsaženy v ustanoveních § 157 a § 158:

§ 157

„(1) Kto inému z nedbanlivosti spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až dva roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) závažnejším spôsobom konania, alebo

b) na chránenej osobe.“²⁰⁷

§ 158

„Kto inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo uložení mu podľa zákona, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.“²⁰⁸

Oba výše citované trestné činy nejsou ve slovenském trestním kodexu výslovně označeny za nedbalostní. Obecně lze konstatovat, že zvláštní část SlovTrZ neobsahuje nadpisy jednotlivých ustanovení, jak je tomu v české právní úpravě. Slovenský zákonodárce systematizoval určité podobné trestné činy do jednotlivých skupin a následně tuto skupinu označil příslušným nadpisem vystihující danou skupinu trestných činů. To lze spatřovat kupříkladu na již zmíněném zabití,

²⁰³ § 149 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

²⁰⁴ § 143 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁵ § 149 odst. 5 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

²⁰⁶ § 143 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁷ § 157 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

²⁰⁸ § 158 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

kdy tento nadpis pokrývá dvě příbuzné skutkové podstaty, nebo v případě trestných činů ublížení na zdraví. Do této skupiny spadají 4 trestné činy, z nichž první dva jsou z hlediska subjektivní stránky úmyslné a následující dva nedbalostní. O jakou formu zavinění se jedná, je nutné dovodit z obsahu konkrétní skutkové podstaty.

V případě trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 157 SlovTrZ), je základní skutková podstata vyjádřena prakticky totožně. Rozdílem je pouze možnost, v rámci české úpravy, uložit kromě trestu odnětí svobody také zákaz činnosti. Okolnostmi podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou v případě slovenského zákona závažnější způsob jednání a způsobení těžké újmy chráněné osobě. Chráněnou osobou je dle výkladového ustanovení § 139 SlovTrZ např. dítě, těhotná žena, osoba vyššího věku, nemocná osoba atp.²⁰⁹

Ustanovení odpovídající svým obsahem § 147 odst. 3 TrZ zcela absentuje.

Skutková podstata trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 158 SlovTrZ) je definována zcela identicky opět však chybí možnost uložení zákazu činnosti. Zároveň toto ustanovení neobsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, a tak je horní sazba trestu odnětí svobody maximálně jeden rok.

Trestný čin šíření nakažlivé lidské choroby (§ 164 SlovTrZ) je podle slovenské úpravy vymezen opět totožně. Lze však konstatovat, že SlovTrZ v základní skutkové podstatě neumožňuje potrestat pachatele zákazem činnosti či propadnutím věci, avšak umožňuje uložit trest odnětí svobody v délce trvání až tři roky a v případě kvalifikované skutkové podstaty až pět let. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou vyjádřeny ve srovnání s TrZ stroze. V české právní úpravě je maximální sazba trestu odnětí svobody deset let. Tento nápadný rozdíl je způsoben zejména tím, že SlovTrZ vyčlenil pro onemocnění AIDS (syndrom získané imunodeficiency) včetně nosičství viru HIV samostatné ustanovení (§166 SlovTrZ), kde je možné uložit rovněž až deset let odnětí svobody.

V případě trestného činu ohrožování pohlavní nemocí, kdy je definice základní skutkové podstaty opět stejná, je trestní sazba oproti české úpravě až tři roky. Zároveň zde nacházíme dvě kvalifikované skutkové podstaty zahrnující ohrožení chráněné osoby a způsobení následku těžké újmy na zdraví či smrti.

²⁰⁹ Blíže § 139 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

Trestný čin ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TrZ) je v rámci slovenského zákona rozložen do dvou ustanovení (§ 169 a § 170 TrZ). Zatím co pojem *jiné předměty* v sobě zahrnuje i léky a zdravotnické pomůcky SlovTrZ mu vymezuje samostatné ustanovení. Obecně však lze říci, že jsou obě právní úpravy obdobné.

Slovenský kodex obsahuje definice dvou trestných činů, se kterými se v TrZ přímo nesetkáváme. Prvním z nich je ustanovení § 162 SlovTrZ, týkající se poskytování zdravotní, či obdobné služby v oblasti zdravotnictví bez odborné způsobilosti. Základní definice skutkové podstaty zní:

„Kto vykonáva napriek tomu, že nemá predpísanú odbornú spôsobilosť zdravotníckeho pracovníka alebo iného odborného pracovníka v zdravotníctve, úkony zdravotnej starostlivosti a neodborným vyšetrovacím alebo liečebným úkonom alebo nesprávnou indikáciou liekov, liečiv alebo iných zdravotníckych pomôcok, čo aj z nedbanlivosti,

a) bezprostredne ohrozí život iného,

b) inému ublíži na zdraví, alebo

c) uskutoční bez súhlasu iného vyšetrovací alebo liečebný úkon alebo nesprávnou indikáciu liekov, liečiv alebo iných zdravotníckych pomôcok a takým úkonom ohrozí jeho zdravie, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“²¹⁰

Dle důvodové zprávy má toto ustanovení dopadat na tzv. lidové léčitelství. Účelem sice není kogentně jej zakázat, ale ani povolit. Dále je připomenuta nutnost trestněprávní regulace negativních důsledků tohoto společenského jevu.²¹¹

Druhým, je již vzpomínaný trestný čin ohrožování virem lidské imunodeficience (§ 166 SlovTrZ).

Pro úplnost lze dodat, že dle ustanovení § 19 odst. 2 SlovTrZ může být pachatelem trestného činu i právnická osoba, a to v případě splnění podmínek stanovených zvláštním zákonem.²¹² Tímto zákonem je zákon č. 91/2016 Z. z.,

²¹⁰ § 162 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

²¹¹ Dôvodová správa k návrhu zákona, trestný zákon. [online] Bratislava: 2004. 81 s. [cit. 10.4.2020] str. 40 Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188171>

²¹² § 19 odst. 2 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nabyl účinnosti dne 1. července 2016. Nutno dodat, že výše uvedené trestné činy nefigurujú v ustanovení § 3 SlovTOPO, ktorý predkladá výčet trestných činů přičitatelných právnické osobě.²¹³

Závěrem lze shrnout, že až na odchylky, které jsou uvedeny výše, je komparovaná česká a slovenská právní úprava problematiky zavinění a nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví prakticky shodná.

²¹³ § 3 zákona č. 91/2016 Z. z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.

7. Úvahy de lege ferenda

V rámci této kapitoly bych se ráda pozastavila nad některými otázkami, se kterými jsem se setkala v průběhu práce na této diplomové práci.

Jednou z těchto záležitostí je otázka snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let. K této otázce se již v minulosti vyjádřila celá řada odborníků a politiků. Některé argumenty pro snížení věkové hranice jsou spjaty s vývojem naší společnosti. Často bývá konstatováno, že s ohledem na rychlost vývoje moderní doby, změnu životního stylu a jednoduššímu přístupu k informacím je i duševní vývoj dnešní mladé generace rychlejší.

Dalším argumentem je pak fakt, že věková hranice čtrnácti let je již uzákoněna v řadě evropských zemí jako například v Německu, Rakousku či na Slovensku. Slovenská republika snížila tuto hranici nabytím účinnosti zákona č. 300/2005 Z.z. dne 1. června 2006. Právě právní úprava Slovenské republiky bývá v tomto ohledu nejčastěji vzpomínána, a to zejména z důvodů společného historického vývoje a podobnosti právního prostředí.

Pokud se mám vyjádřit k otázce snížení hranice věkové odpovědnosti, pak musím říci, že lze obecně souhlasit s tím, že dnešní děti jsou v mnoha ohledech vyspělejší, než tomu bylo před několika desítkami let. Současně je však nutné uvědomit si, že věková hranice trestní odpovědnosti patnácti let, jak je stanovena dnes, je takto nastavena zejména z důvodu obecného přesvědčení, že v tomto věku je člověk schopný rozpoznat protiprávnost svého jednání a následně vyhodnotit možné následky. To je v mnoha případech nutno posoudit individuálně s ohledem na osobu pachatele. Proto si myslím, že by rozhodnutí o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti měla předcházet hluboká debata odborníků, zejména z oboru psychologie.

Zároveň je třeba položit si otázku, zda by snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let a případné trestání těchto osob, bylo skutečně nejlepší cestou jak předcházet jejich protiprávnímu jednání. Já osobně si myslím, že ne. Primární snahou by mělo být vytvoření nových programů s cílem předcházení kriminality mladistvých.

Nutno zmínit, že debaty související s touto problematikou se objevují zejména ve chvíli, kdy média informují o spáchání závažného trestného činu

osobou mladší patnácti let. Zároveň mám za to, že je to v těchto případech otázkou spíše politickou a odborná veřejnost nevnímá otázku hranice věku trestní odpovědnosti jako nejpálčivější problém trestního práva.

Závěrem lze říci, že i kdybychom se v tomto ohledu inspirovali slovenskou právní úpravou, domnívám se, že by to mělo dopad zejména na úmyslnou trestnou činnost. Z hlediska sledované problematiky lze uvažovat dopad zejména na oblast dopravních nehod, kde osoby mladší patnácti let mohou figurovat jako chodci, popř. cyklisté. Jednalo by se však o případy, které jsou, dle mého názoru, téměř zanedbatelné.

Naproti tomu záležitost, která jistě stojí za úvahu, je možná inspirace slovenskou právní úpravou v oblasti tzv. lidového léčitelství, o které jsem se zmínila v rámci kapitoly šesté.

Jedná se o poměrně složitou otázku, a to zejména proto, že osoba vystupující jako „lidový léčitel“ není vázána předpisy vztahující se na poskytování zdravotních služeb ani k povinnosti postupovat *lege artis*. V minulosti však došlo k případům, kdy se nemocný člověk odmítal léčit ve zdravotnickém zařízení a přiklonil se k praktikám a postupům tzv. alternativní medicíny. Pod pojem alternativní medicíny lze zahrnout širokou škálu postupů, které ovšem mohou zdraví i poškodit a řada odborníků tvrdí, že v případě volby alternativních metod, by měly být přinejmenším konzultovány a spojeny s klasickou léčbou.

Ačkoli platí, že pacient si může vybrat z nabízených možností léčby, měla by tu být možnost postihovat osoby, jenž svým jednáním ohrozí či poškodí zdraví jiného. Zvláště škodlivé mohou být případy kdy „léčitel“ přesvědčí pacienta, aby rezignoval na odborné lékařské služby. Tato osoba, která nemusí splňovat odborné kvalifikační předpoklady, pak na pacientovi za úplatu praktikuje „léčitelské“ postupy, bez pozitivního vlivu na jeho zdraví.

V těchto případech lze dovozovat trestní odpovědnost dle jiných ustanovení TrZ, např. v rámci trestného činu poškození cizích práv podle § 181 TrZ, či podvodu dle § 209 TrZ, avšak myslím, že vymezení trestní odpovědnosti těchto osob v rámci speciálního ustanovení by pomohlo lépe postihovat tyto případy.

Z hlediska samotného vymezení skutkové podstaty postihující poskytování zdravotní, či obdobné služby v oblasti zdravotnictví bez odborné způsobilosti by se

tedy inspirovala ustanovením § 162 SlovTrZ, které je dle mého názoru odpovídající.

Obecně však hodnotím právní úpravu nedbalostních trestných činů pozitivně. Zejména pak vymezení definice nového trestného činu usmrcení z nedbalosti (143 TrZ).

8. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poskytnout komplexní rozbor stále aktuální problematiky trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním.

V první části práce byly shrnuty nejdůležitější aspekty zavinění. Problematika zavinění je samo o sobě téma nesmírně rozsáhlé a vydalo by na samostatnou práci. Hlavním cílem však bylo vystihnout nejdůležitější hlediska této problematiky a vymezit jeho formy. V rámci forem zavinění byla větší pozornost věnována zavinění nedbalostnímu. Z důvodu snahy poskytnutí kompletního náhledu na problematiku zavinění, nešlo opomenout problematiku zavinění u právnických osob. Zde byly nastíněny důvody přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, samotná koncepce trestní odpovědnosti právnických osob a mimo jiné i vymezení principu přičitatelnosti.

Následně byl sledován historický vývoj právní úpravy trestního práva, se zaměřením na hmotné právo, zejména pak na vývoj zavinění a trestné činy, jež byly tématem této diplomové práce. Vývoj této problematiky byl rozčleněn na pozadí publikace nejvýznamnějších trestněprávních kodexů.

Nosnou částí práce jsou kapitoly 4 a 5, které ve své kombinaci poskytují ucelený náhled na problematiku a to jak z hlediska teorie tak praxe. Ve čtvrté kapitole byla provedena detailní analýza jednotlivých skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví, systematizovaných v hlavě první trestního zákoníku, spáchaných nedbalostním zaviněním. Rozbor spočíval zejména v identifikaci jednotlivých obligatorních znaků a opomenuty nezůstaly ani kvalifikované skutkové podstaty uvedených trestných činů.

Kapitola pátá se zaměřuje na praktické dopady platného práva s přihlédnutím k rozhodovací praxi soudů. Judikatura má v českém právním řádu nezastupitelnou funkci z hlediska výkladu a dotváření pravidel chování, která jsou obsažena ve formálních pramenech práva. Zároveň poskytuje důležitý náhled na aplikaci platného práva, a tudíž bylo nezbytné zařadit zde alespoň některá rozhodnutí soudů.

Zaměření se týkalo vybraných oblastí práva, kterými byly oblast dopravních nehod a oblast poskytování zdravotních služeb. V rámci těchto oblastí byly vymezeny jednotlivé pojmy a principy, které byly následně doplněny o některá rozhodnutí soudů. Konkrétní oblasti byly vybrány zejména z důvodu četnosti případů v praxi a osobních preferencí autorky. Další možné oblasti byly však s ohledem na rozsah práce pouze nastíněny a nebyla jim věnována větší pozornost.

Následně byla provedena komparace právních úprav České a Slovenské republiky, v rámci sledované problematiky. Zde je možné shrnout, že až na pár odchylek, ať už v rámci vymezení skutkových podstat či mírného rozdílu hranic trestních sazeb, je česká a slovenská právní úprava problematiky zavinění a nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví prakticky shodná.

Na závěr této diplomové práce byla zařazena kapitola Úvahy de lege ferenda. Ta obsahuje vlastní názor autorky na problematiku stanovení hranice trestní odpovědnosti a její případné snížení. Dále obsahuje autorčin postoj k vymezení nové skutkové podstaty postihující poskytování zdravotní, či obdobné služby v oblasti zdravotnictví bez odborné způsobilosti a zhodnocení předmětné problematiky.

9. Cizojazyčné resumé

The aim of this thesis was to provide a comprehensive analysis of the current issues of crimes against life and health committed by negligence.

The first part of the thesis summarizes the most important aspects of culpability. The main objective was to describe the most important aspects of this problematics and to define its forms. In the forms of culpability, more attention was paid to negligent. Because of the effort to provide a complete insight into the issue of fault, it was not possible to forget the problematics of culpability for legal entities. The reasons for the adoption of Act No. 418/2011 Coll. concerning the criminal liability of legal entities, the concept of criminal liability of legal entities and, inter alia, the definition of the principle of imputability.

Subsequently, the historical development of the criminal law was monitored, focusing on substantive law, especially the development of culpability and criminal offenses, which were the subject of this thesis. The development of this problematics was divided by the background of the publication of the most important criminal codes.

The main part of the work are chapter 4 and 5, which in their combination provide a comprehensive view of the problematics, both theoretically and practically. In the fourth chapter, a detailed analysis of individual crimes against life and health committed by negligence. The analysis consisted mainly in the identification of individual obligatory traits and the qualified facts of these crimes were not omitted.

Chapter Five focuses on the practical implications of the law in force, taking into account the decision-making practice of the courts.

The thesis was focused on selected areas of law, which were traffic accidents and health services. Within these areas, individual terms and principles were defined, which were subsequently supplemented by court decisions. Specific areas were selected mainly because of the frequency of cases and by the author's personal preferences. Other possible areas, however, were only outlined with regard to the scope of the work and were not given more attention.

Subsequently, a comparison of the legal regulations of the Czech and Slovak Republics was carried out within the monitored problematics. We can summarize that, except several differences, the Czech and Slovak legal regulations concerning the culpability and negligent crimes against life and health are practically identical.

At the end of this thesis is included chapter *de lege ferenda*. This chapter contains the author's opinion of the problematics of setting the limit of criminal liability and its possible reduction, and also of the definition of a new crime affecting the providing of health or similar services in the field of health without professional competence and evaluation.

10. Seznam použité literatury

Knižní publikace:

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 335 stran. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-652-1.

HENDRYCH, Dušan et al. *Právnický slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

CHMELÍK, Jan. *Dopravní nehody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. 1000 stran. Student. ISBN 978-80-7502-380-3

JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. 270 s. ISBN 978-80-7201-683-9.

KOPECKÝ, Zdeněk a PAVLÍČEK, Kamil. *Občan a dopravní nehoda*. Praha: Prospektrum, 1998. 198s. ISBN 80-7175-068-9.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xl, 921 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-082-2.

KÜHN, Zdeněk, BOBEK, Michal a POLČÁK, Radim, ed. *Judikatura a právní argumentace: teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006. 256 s. ISBN 80-903786-0-9.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3., přeprac. vyd. Praha: Linde, 2004. 673 s. ISBN 80-7201-433-1.

MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a úpravě zákonné*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 4, 171 s.

SOLNAŘ, Vladimír et al. *Systém českého trestního práva*. Vyd. 1. Praha: Novatrix, 2009. 157, 502, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Zdravotnictví a právo*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. 453 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-619-7.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. liv, 930 stran. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-592-3.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 stran. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 1464 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 2150 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

TĚŠINOVÁ, Jolana, DOLEŽAL, Tomáš a POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. 460 s. ISBN 978-80-7179-318-2.

ŠUSTEK, Petr a kol. *Zdravotnické právo*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 850 s. ISBN 978-80-7552-321-1.

VETEŠNÍK, Pavel, JEMELKA, Luboš, POTĚŠIL, Lukáš, VETEŠNÍKOVÁ, Eva, ADAMEOVÁ, Zuzana a BOHUSLAV, Lukáš. *Dopravní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. 836 s. Praktická knihovna. ISBN 978-80-7400-409-4.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 381. ISBN 80-210-4056-4.

Sborník příspěvků:

JELÍNEK, Jiří a kol. *Deset let od přijetí českého trestního zákoníku*. Praha: Leges, 2019. 586 stran. ISBN 978-80-7502-354-4.

SALÁK, Pavel, ed. a TAUCHEN, Jaromír, ed. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 194 s. ISBN 978-80-210-5086-0.

Odborné články:

ČEP, David. Nad zaviněním jako základem trestného činu právnické osoby (tj. k přičitatelnosti a otázkám souvisejícím). *Právní rozhledy*. 2016, č. 15-16, s. 531-540. ISSN 1210-6410.

ŠTREJTOVÁ, Kateřina. Pojem „lege artis“ a trestní odpovědnost v medicíně. *Trestněprávní revue*. 2013, č. 6, s. 135-138. ISSN 1213-5313.

ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. K trestní odpovědnosti právnických osob v ČR nejen z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství. *Státní zastupitelství*. 2017, č. 1, s. 8-20. ISSN 1214-3758.

Elektronické zdroje:

Důvodová zpráva k návrhu zákona, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online] Sněmovní tisk 285/0, VI. volební období, 2011. 138 s. [cit. 10.3.2020] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=285&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona, trestní zákoník. [online] Sněmovní tisk 410/0, V. volební období, 2008. 318 s. [cit. 21.2.2020] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

Dôvodová správa k návrhu zákona, trestný zákon. [online] Bratislava: 2004. 81 s. [cit. 10.4.2020] Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=188171>

Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2019 [online] Praha: Policejní prezidium České republiky, Ředitelství služby dopravní policie, 2020. 29 s. [cit. 5.4.2020] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Josef II. *Práva wsseobecná nad Prowiněnjmi, a gich Trestmi*. [online] Vídeň: Johann Thomas von Trattner, 1787. 297 s. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <http://provenio.net/media-viewer?rootDirectory=52&back=%2Fdocuments%2F33531#!?file=3816>.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 13. 11. 1984, sp. zn. 7 Tz 113/84, uveřejněné pod R 42/1986 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/1986. [online] 1986. [cit. 20.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygzpxexzugjpxi4q>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 18. 8. 1972, sp. zn. 5 To 18/72, uveřejněné pod R 31/1973 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 4/1973. [online] 1973. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojxgnpxexztgfpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0#>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 1 Tzn 9/97. [online] PR 1/1998 str. 37, Soudní rozhledy, 1/1998. [cit. 12.4.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzhbpxa4s7gfpvgxzg4&groupIndex=0&rowIndex=0>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. 2 Tzn 24/97. [online] SR 5/1997 str. 131, Soudní rozhledy, 5/1997. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzg5pxg4s7gvpvgxzrgmyq&groupIndex=106&rowIndex=0#>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 2. 12. 1965, sp. zn. 9 Tz 30/65, uveřejněný pod R 13/1966 tr., Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 3/1966. [online] 1966. [cit. 2.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojwgzpxexzrgnpxi4q&groupIndex=0&rowIndex=0#>

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 2 To 107/2016. [online] TR 3/2017 str. 77, Trestněprávní revue, 3/2017. [cit. 20.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrg5pxi4s7gnpxgxzxg4&groupIndex=3&rowIndex=0&relationType=reference&referenceType=passive&referenceName=zakladni-predpis-j&originalDocumentId=onrf6mrqga4v6nbqfzygmmjsgiwta&showLowerSectionsRelations=false&activeFacets=9676%3B11022&sortType=rank-rp&firstPage=0¤tPage=0>

Výtah ze zhodnocení praxe soudů při rozhodování o trestných činech proti životu a zdraví Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85, uveřejněná pod R 16/1986 tr., Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 4-5/1986 [online] 1986. [cit. 29.3.2020] Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojygzpxexzrgzpxi4q&groupIndex=11&rowIndex=0>

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852. [online] 1852. [cit. 19.2.2020] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16. 6. 1976, sp. zn. Tpjf 30/76, uveřejněná pod R 41/1976 tr., Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 8/1976. [online] 1976. [cit. 29.2.2020] Dostupné z: [#](https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojxgzpxexzugfpxi4q&groupIndex=17&rowIndex=0)

Právní předpisy:

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 75/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně, č. 96/2001 Sb. m. s., znění účinné od 1. 10. 2001.

Zákon č. 91/2016 Z. z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3159/15 uveřejněné pod číslem N 199/83 SbNU 197 Sbírký nálezů a usnesení, dostupné na: <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 6 Tdo 320/2018, uveřejněné pod číslem 13/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1304/2017, uveřejněné pod číslem 10/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 8 Tdo 751/2017, uveřejněné pod číslem 29/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 8 Tdo 90/2016, uveřejněné pod číslem 36/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 6 Tdo 151/2015, uveřejněné pod číslem 8/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015, uveřejněné pod číslem 32/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1356/2013, uveřejněné pod číslem 7/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 7 Tdo 612/2013, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 4 Tdo 436/2012, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 76/2009, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1172/2005, uveřejněné pod číslem 44/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2005, sp. zn. 5 Tdo 660/2005, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 287/2007, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2002, sp. zn. 3 Tdo 399/2002, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 3 Tz 317/2001, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2001, sp. zn. 3 Tz 182/2001, uveřejněné pod číslem 43/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013, uveřejněný pod číslem 81/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 5 Tdo 540/2012, uveřejněný pod číslem 5/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dostupné na: <http://www.nsoud.cz/>.